

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Andra Kammaren. N:o 50.

Fredagen den 1 Maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Herr Statsrådet m. m. *J. H. Lovén* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående med Portugal afslutad handels- och sjöfartstraktat; samt med förslag till ändring af tullen å vin.

Herr Talmannen mottog dessa Kongl. propositioner, under förklarande att Andra Kammaren skulle åt desamma egna grundlagsenlig behandling.

§ 2.

Justerades protokollet för den 23 nästlidne April.

§ 3.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda:

Stats-Utskottets Memorial N:o 41,

Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets Utlåtande N:o 3, samt Lag-Utskottets Utlåtande N:o 54.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Stats-Utskottets Memorial N:o 49, med förslag till sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut, rörande en till regleringen af utgifterna under riksstatens Åttonde hufvudtitel hörande fråga.

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 5, angående åtskilliga ännu oafgjorda delar af tullbevillningen.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

Härefter åtskildes Kammarens ledamöter kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.

Lördagen den 2 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 25 nästlidne April.

§ 2.

Efter föredragning af Kongl. Maj:ts på Kammarens bord hvilande propositioner angående med Portugal afslutad handels- och sjöfartstraktat; samt med förslag till ändring af tullen å vin blefvo desamma hänvisade till behandling af Bevillnings-Utskottet.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången:
Stats-Utskottets Memorial N:o 49 och
Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 5.

§ 4.

Angående bildande af en fond för underlättande af laga skiften å Gotland.

Till afgörande förelåg Stats-Utskottets Utlåtande N:o 39, med anledning af väckt motion om bildande af en fond för underlättande af laga skiften å Gotland.

Motionären, Herr *P. Larsson* i Fole, hade föreslagit att till bildande af en fond, för underlättandet af laga skiften på Gotland, måtte beviljas ett belopp af 600,000 kronor, att ställas till Kongl. Maj:ts disposition, för att användas till utbetalande af arfvode till landtmätare och gode män och sedan af skiftesdelegarne jemte ränta återgåldas på enahanda sätt, som för odlingslån vore bestämdt, under de vilkor

och bestämmelser, som af Kongl. Maj:t på i motionen anförda grunder kunde närmare bestämmas.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Efter föredragning häraf anförde:

Angående bildande af en fond för underlåtande af laga skiften å Gotland.
(Forts.)

Herr P. Larsson: Det lönar antagligen icke mödan att uppträda i denna fråga, då Utskottet enhälligt afstyrkt densamma och Första Kammaren redan bifallit Utskottets hemställan. Jag anade också på förhand att frågan skulle få sådan utgång, men jag tyckte mig hafva goda skäl för mitt förslag, då kostnaderna för laga skiften å Gotland äro så oerhördt höga, dels derigenom att skiftestaxan för landtmätare och gode män på senare tider der blifvit betydligt högre än på den tid skiftet pågick på fastlandet och dels derigenom att egodelningen på Gotland är större än på andra ställen. Det finnes exempel på att små hemmanslotter kunna hafva sina egor på 10, 20 ja, 25 ställen inom flera socknar, hvilket förorsakar dryga egoutflyttningskostnader. Skifteskostnaderna på Gotland ökas dessutom derigenom att hemmans-egarne i allmänhet hafva sina åbyggnader uppförda af kalksten, som är ganska dyr.

Förutom hvad i motionen är anfördt vill jag nämna att i ett skifteslag på $7\frac{5}{8}$ mantal med ett taxeringsvärde af 123,900 kronor alla kostnaderna, som i och för skiftet skola utgå, beräknats till 68,000 kronor eller 55 procent af hela taxeringsvärdet på jordbruksfastigheterna inom skifteslaget. Deraf ser man huru stora kostnaderna för skifte äro på Gotland och under nuvarande tryckta ställning för jordbruket i allmänhet är det icke underligt, om folket der blir ruineradt och förtvifladt.

Som jag sagdt antager jag, att det icke lönar sig mycket att tala i denna fråga och jag ämnar icke heller göra något yrkande för denna gång. Det är möjligt att frågan en annan gång kan återkomma och då med bättre resultat.

Herr Bokström: Ehuru jag icke tilltror mig att kunna åstadkomma någon ändring i det beslut, som Kammaren i denna fråga går att fatta, skall likväl äfven jag anhålla att få göra en gensaga mot Stats-Utskottets här föreliggande betänkande.

Stats-Utskottets hufvudargument är att genom Kongl. kungörelsen af den 1 Oktober 1875 redan är sörjdt för att, der ortförhållandet sådant kräfver, nödig förhöjning i utflyttningsunderstödet vid laga skifte kan erhållas och såsom stöd för detta påstående upplyser Utskottet, att sedan denna kungörelse utkom, till Gotland utbetalts icke mindre än 30,243 kronor för detta ändamål. Huru betydligt detta belopp än må kunna anses vara — och naturligt är att gotländingarne därför äro tacksamma — är det likväl alldeles tydligt, att detta belopp är en mycket ringa bråkdel af det kända och verkliga behov, som skall fyllas. Enligt uppgifter i motionen, hemtade ur landt-ränteristyrrelsens officiella årsberättelse, och hvilka icke af Utskottet

Angående bildande af en fond för underlåtande af laga skiften å Gotland.
(Forts.)

blifvit motsagda, hafva under de sista åren skifteskostnaderna på Gotland uppgått till 871,348 kronor. Detta är dock naturligtvis endast kostnaderna intill den dag skiftet tillträdades och icke de rätt betydliga kostnader för tegarnes omläggning, som derefter följa. Man får likväl icke något riktigt begrepp om betydelsen af denna höga siffra förrän man går densamma närmare in på lifvet eller tager ett ur verkligheten hemtadt exempel, såsom det af motionären nyss anförda.

Mig synes det vara upprörande, att ett belopp, motsvarande icke mindre än 55 procent af hela egendomens värde, skall behöfva utgå i skifteskostnad. Härmed vill naturligtvis hvarken jag eller motionären hafva sagt, att denna kostnad i allmänhet uppgår till ett så högt belopp. Förhållandet är nemligen, att i den nu uppgifna skifteskostnaden ingår ett belopp af 30,100 kronor för flyttning af en stengärdesgård; orten är nemligen skoglös och förhållandena kräfva derfor dylika gärdesgårdar. Men af detta förhållande kan emellertid, om man tager känedom om till ärendet hörande handlingar, två lärdomar hemtas. Den ena är den, att 1875 års kungörelse icke tager hänsyn till dylika af särskilda ortförhållanden påkallade höga skifteskostnader som den ifrågavarande, och den andra, att egare af jord lagligen kunna tvingas att deltaga i företag som för dem i många fall leda rent af till ekonomisk ruin. Men äfven om man frånräknar dessa 30,100 kronor, så återstår dock ett belopp motsvarande omkring 30 procent af jordvärdet, och detta procenttal tror jag icke, i allmänhet taget, vara för högt vid beräkning af skiftesförrättningar på Gotland, med dess dryga utflyttningskostnader och långt drifna egoklyfning. Jag undrar om ens jordbrukarne i Skåne och Blekinge eller annorstädes i vårt land, der jorden är i hög kultur och der jordbrukaren har den bästa krediten i tider, sådana som den närvarande, skulle kunna tåla vid slika åderlåtningar.

Utskottet har emellertid funnit sig förhindradt tillstyrka en så vidtgående undantagsåtgärd som motionären föreslagit. Men hvad är det då som motionären begärt? Jo, han har föreslagit bildande af en lånefond för underlåtande af laga skiften på Gotland, liknande den lånefond som redan finnes bildad för odlings- och utdikuingsföretag. Mig synes, som vore odling ingenting annat än en grundförbättring eller förädling af jorden i syftning att den må blifva mera fruktbarande, så att den må kunna gifva bergning åt allt flera menniskor, och detta är ju äfven syftet med skiftet. Ja, jag vågar till och med påstå, att skiftet på Gotland åtminstone är ett nödvändigt vilkor för att någon grundförbättring eller förädling af jorden genom odling i inskränktare mening skall kunna med fördel företagas. Utan en sammandragning af de på Gotland spridda egolotterna är det icke möjligt att med någon utsigt till framgång der bedrifva någon odling. Är det emellertid billigt och rättvist, att något understöd lemnas jordbrukaren för verkställande af odlingar, månne det då icke också är lika billigt och rätt, att ett liknande understöd lemnas honom för åstadkommande af den grundförbättring, som uppstår genom laga skiftet? Nu säger man att det är orimligt att begära en sådan fond endast för Gotland. Må så vara; men motionären har naturligtvis

endast berört förhållanden, som varit honom kända; men om liknande förhållanden skulle förefinnas äfven på andra orter, så lära nog dessa orter icke heller komma att sakna målsmän här vid riksdagen. Men såsom redan är antydt, är det emellertid några för Gotland egendomsliga förhållanden, som göra en undantagsåtgärd sådan som den begärda mera af behöfvat påkallad der än annorstädes. Det är först och främst den långt drifna egodelningen. Jag har här i min hand utdrag af landtmäterihandlingar, som utvisa, att der finnas små jordbrukare som hafva sina egor spridda på mera än 30 olika ställen. Dertill komma de dryga utflyttningsekostnaderna, som blifva så dryga, därför att ortens förhållanden nödvändiggöra byggnader af sten, och hvilka i och för sig kunna vara tillräckliga att ruinera skifteslaget. Motionären har emellertid icke begärt denna lånefond som någon allmosa, utan han vill att staten på densamma icke skall lida någon den ringaste förlust. Han har icke heller ställt sina anspråk så högt som de, hvilka vid odlingslånefondens bildande gjort sig gällande, eller att jordegaren skulle få låneunderstöd för *hela* skifteskostnaden; utan han begär endast lån till den del af kostnaden, som utgår i arfvoden till landtmätare och gode män och som i vanliga fall kan anses utgöra ungefär halfva kostnaden.

Angående bildande af en fond för underlåtande af laga skiften å Gotland.
(Forts.)

Dermed skulle en väsentlig lättnad beredas dessa jordbrukare på Gotland, der nu, till följd af de ändrade bestämmelserna i fråga om skiftesvitsordet, laga skiftena pågå med en snälltågsfart, som icke kan och icke heller bör hejdas, och hvilka jordbrukare i norra delen af ön i dessa dagar hotas med att 20 åldersklasser af beväringen inom 24 timmar efter kyrkklockornas anmaning skola vara marschfärdiga för att biträda med uppehållande af rikets neutralitet, hvilket ju, om det blir allvar af hotet, innebär, att jorden i dessa trakter skulle ligga obrukad för att det öfriga rikets näringar må kunna oberörda af krigsoron i vårt grannskap ostörda fortgå. För den jordbrukande befolkningen på Gotland skulle det emellertid vara en ljusning i dess bekymmer, om den i detta hänseende kunde beredas någon hjälp. Gotlands invånare må vara skyldige att offra allt för fosterlandet, men manne då icke fosterlandet äfven har förpligtelse att tillse, det icke landets lagar och författningar blifva ruinerande för hela menigheter på Gotland. I synnerhet borde man kunna vänta något tillmötesgående i detta fall, då en sådan hjälp kan åstadkommas utan att staten derpå förlorar ett enda öre och utan att någon enskilds rätt derigenom kränkes. Med detta syftar jag på den farhåga, jag stundom hört uttalas, att man genom en sådan anordning skulle införa en ny s. k. tyst förmånsrätt. Det är dock visst, att den siste inteckningshafvaren under nuvarande förhållanden oftare får betala skifteskostnaden än om den vore fördelad på flera år, i hvilket fall jordegaren, om han finge skörda fördelarne af skiftet, skulle kunna sköta den saken själf.

Då emellertid motionären icke gjort något yrkande, skall jag, helst Första Kammaren redan, utan något yttrande, godkänt Utskottets betänkande, icke heller framställa något yrkande, men jag vill dock uttala min förhoppning om att denna så rättvisa och billiga sak, då

Angående bildande af en fond för underlåtande af laga skiften å Gotland.
(Forts.)

hon nästa gång återkommer, skall röna ett annat mottagande, såväl af Utskottet som Kamrarne, än det som denna gången kommit henne till del.

I detta anförande instämde Herr *Lyth*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt efter af Herr Talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 5.

Angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar.

Härefter förekom till behandling Stats-Utskottets Utlåtande N:o 40, angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar.

I detta Utlåtande hemställde Utskottet, att Riksdagen med bifall till Kongl. Maj:ts i sådant afseende afgifna proposition och afslag å en af Herr *I. Lyttkens* i ämnet väckt motion måtte medgifva, att enskilda personer eller bolag, hvilka intill början af 1886 års lagtima riksdag kunde undfå Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd att inom riket anlägga jernväg, måtte, ehvad de för sådant ändamål erhöle statsbidrag eller icke, berättigas att, der Kongl. Maj:t så pröfvade lämpligt, *dels* erhålla upplåtelse af den för jernvägsanläggningen erforderliga, kronan tillhöriga jord utan annan kostnad, än att, hvad anginge boställsjord eller annan åt enskild person med åborätt eller annorledes upplåten kronojord, ersättning därför skulle lemnas i enlighet med hvad Kongl. förordningen den 14 April 1866 i sådant afseende stadgade, *dels ock* kostnadsfritt begagna för anläggningen sådana å kronans egor belägna kalk- och stenbrott jemte grustäppter, som kunde vara disponibla.

Sedan denna Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Hedin: Jag ber få till protokollet antecknad, att jag till alla delar vidhåller, hvad jag tillförene yttrat angående denna sak, nemligen, att det numera, då riksdagarne äro årliga, är alldeles öfverflödigt och onödigt att utrusta Kongl. Maj:t med en sådan befogenhet, som här är föreslagen. Jag vidhåller också, att det är beklagligt att denna rättighet i Kongl. Maj:ts hand icke alltid blifvit utöfvad på ett med landets intresse öfverensstämmande sätt. Emellertid och under förhoppning att någon sådan utöfning af denna rättighet, som den, öfver hvilken vi för några år sedan fingo anledning att beklaga oss, icke vidare må ifrågakomma, skall jag icke göra något yrkande på afslag å Utskottets hemställan.

Vidare yttrades icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Föredrogos hvart för sig och biföllos Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets utlåtanden:

N:o 1, med anledning af väckt förslag om bildande af en fond af tillgängliga statsmedel för beredande af lån, företrädesvis åt mindre jordbrukare, och

N:o 2, med anledning af väckt motion angående vissa medels afsättande till en fond för landets försvar.

§ 7.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets Utlåtande N:o 53 i anledning af framställning af Riksdagens Justitieombudsman om ändring i 121 § eller 179 § Utsökningslagen.

§ 8.

Likaledes bifölls Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts härefter föredragna utlåtande N:o 4 (i samlingen N:o 15) i anledning af väckt motion om tillägg till jagstadsagan.

§ 9.

Stats-Utskottets memorial:

N:o 32, i anledning af Kongl. Maj:ts remiss med öfverlemnande af uppgifter rörande värdet af vissa statsverkets tillgångar vid 1883 års slut; och

N:o 33, i anledning af Kongl. Maj:ts remiss med öfverlemnande af förteckning öfver de för statsverkets räkning utarrenderade egendomar, hvilka memorial härefter, hvart för sig, föredrogs, lades till handlingarne.

§ 10.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 16), i anledning af väckta motioner angående ändringar och tillägg i Kongl. förordningen om mått och vikt af den 22 November 1878.

§ 11.

Till handläggning företogs härefter Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 6 (i samlingen N:o 17), i anledning af väckt fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande för Riksdagen af förslag till lag rörande telegraf- och telefonanläggningar inom riket.

Angående lagstiftning rörande telegraf- och telefonanläggningar i riket.

Uti motion, N:o 151, hade Herr *A. V. Ljungman* hemställt:

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta genom sakkunnige män utarbета och till Riksdagens antagande framlägga förslag till en erforderlig lagstiftning för telegraf- och telefonanläggningar inom riket, genom hvilken kronans uteslutande rätt tryggades och den stora allmänhetens kraf tillgodosåges, på samma

Angående
lagstiftning
rörande tele-
graf-och tele-
fonanlägg-
ningar i
riket.
(Forts.)

gång som behöflig frihet inom bestämda gränser medelst af regeringen förlänade koncessioner lemnades åt den enskilda företagsamheten.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I afgifven, vid betänkandet fogad reservation hade emellertid Herr *Ivar Månsson* föreslagit:

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och till Riksdagens antagande framlägga förslag till erforderlig lagstiftning för telegraf- och telefonanläggningar inom riket, genom hvilken statens rätt tryggades och allmänhetens kraf tillgodosåges, på samma gång som behöflig frihet medelst af regeringen förlänade koncessioner lemnades åt den enskilda företagsamheten; och hade i detta yrkande Herr *J. W. Lindh* instämt.

Efter det Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr *Ljungman*: Jag anser mig ega anledning att yrka bifall till min motion och afslag å Utskottets hemställan, enär Utskottet grundat sitt afstyrkande på granskningen af ett ämne, som nu alldeles icke föreligger till behandling.

Utskottet har yttrat sig mot införandet af ett *statsmonopol* eller, såsom Utskottet kallar det, "statsregale" för telefonanläggningar, då motionen deremot afser att åstadkomma en *lagstiftning* för både telegraf- och telefonanläggningar, ej blott de sistnämnda, genom hvilken kronans rätt tryggades och den stora allmänhetens kraf tillgodosågos, en lagstiftning för ordnandet af faktiskt redan befintliga förhållanden, men alls icke för skapandet af nya sådana. Ett statsmonopols införande hos oss kräfver, såsom bekant, om det ifrågasättes, alls icke någon lag, utan endast ett Riksdagens beslut; och det ligger i sakens natur att, om jag åsyftat något sådant, motionen då kommit att lyda på en hemställan till Kongl. Maj:t om inlösen af samtliga de enskilda telegraf- och telefoninrättningarna och om ett framtida förbud för enskilde att vidare anlägga sådana inrättningar, på det att staten framdeles skulle få bedriva befattningen med dem helt och hållet ensam. Motionen afser icke heller, såsom Utskottet tyckes hafva antagit, vare sig att bereda statsverket några nya inkomster eller ens att skydda statens inkomst af telegrafverket. Detta är en fråga, som nu icke föreligger, och för öfrigt hafva åtgärder i sådant hänseende redan blifvit vidtagna genom Kongl. förordningen af den 20 April 1883.

Min motion afser att framkalla en *lag*, hvarigenom det allmännas intressen skyddas mot den enskilda egennyttan, och ett sådant skydd förutsätter tydligen just, att ifrågavarande samfärdselanstalter underordnas statens reglerande verksamhet genom en lag. De af mig i motionen använda ord, som möjligen i någon mån kunnat bidra till Utskottets missuppfattning, nemligen orden "*uteslutande rätt*" eller "*regalrätt*", betyda icke nödvändigt, såsom Utskottet tyckts förutsätta, detsamma som ett monopol, afseende att bereda statsverket inkomster. Svenska staten eger redan många uteslutande rätter, men blott ytterst få statsmonopol. Vid närmare eftertanke bör det ock vara klart, att

det slags uteslutande rätt eller regalrätt, jag afsett, icke kan vara annat än en sådan statens *höghetsrätt* öfver den enskilde, på grund af hvilken den, som vill anlägga telegraf- eller telefonledning, måste söka tillstånd dertill af staten medelst koncession, under det att den enskilde kan, såsom förhållandena nu äro, tillvälla sig den genom ett rent besittningstagande. Det är en betydlig skilnad mellan att ega en rättighet såsom blott förläning af staten på viss tid och under vissa villkor mot allmänheten och att ega densamma omedelbarligen genom occupation såsom en ursprunglig och obegränsad rättighet utan motsvarande skyldigheter.

Angående lagstiftning rörande telegraf- och telefonanläggningar i riket.
(Forts.)

Behovet af en lag framträder der stridiga anspråk finnas, och lagen måste skilja mellan dem. Der de icke finnas är en lag obehöflig. Att stridiga anspråk förefinnas i denna fråga, derom upplyste redan de vid förra riksdagen i ämnet afgifna motionerna, och jag har nu sökt fullständigare uppvisa dem genom att närmare skärskåda frågan ur dess tre möjliga synpunkter, nemligen ur statens, ur folkets och ur de enskilda personers, bolags eller föreningars, som sjelfve redan ega eller vilja anlägga telegraf- eller telefonledningar. Motionen har derefter uppställt såsom mål för den behöfliga och på en möjligast allsidig utredning grundade lagstiftningen, att densamma skulle "*uppträda såsom skiljedomare på ett sådant sätt, att det ena intresset icke må till det allmännas skada göra sig gällande på det andras bekostnad.*" Det borde deraf varit klart för Utskottet, att min motion icke afser att undertrycka vissa intressen för att gynna andra och än mindre att blott *ett* enda sådant skulle få göra sig gällande genom skapandet af ett monopol för dess räkning. Enda skilnaden mellan den motion, som nu föreligger, och de, som förra året väcktes, är den, att de senare afsågo att lösa frågan genom att låta kronans och det allmännas kraf vika för den enskilda företagsamhetens, under det att den nu föreliggande motionen åsyftar att utverka en sådan *alla* berättigade intressen tillgodoseende lagstiftning, som reglerar förhållandena, så att icke den enskildes intresse må göra sig gällande på det allmännas bekostnad. Efter denna inledning skall jag öfvergå till en granskning af Utskottets utlåtande.

Utskottet tyckes hafva föreställt sig, att i de stater, der staten skaffat sig en regalrätt eller till och med ett verkligt monopol i detta afseende, sådant skett uteslutande för att vinna ökade inkomster eller af fruktan att inkomsterna skulle minskas. Så är dock icke förhållandet, till exempel i England, som med stora uppoffringar inköpt de enskilda inrättningarna af förevarande slag. Der skedde detta nemligen på grund af den stora allmänhetens önskan, att staten skulle öfvertaga dem och allmänheten sålunda slippa ifrån de enskilda bolagen, som icke skötte dem till allmänhetens belåtenhet. Så skulle man väl icke heller i Belgien, som är ett stort industririkande land, hafva infört den höghetsrätt, som här ifrågasättes för Sverige, om man icke ansett det vara för näringslifvet nödvändigt eller åtminstone nyttigt. Det *kan* ej ens förhålla sig så, att en lagstiftande församling, sådan som det fria Belgiens, skulle antagit en lagstiftning för ifrågavarande anläggningar uteslutande i det syftet, Utskottet antager. Med hänsyn

Angående
lagstiftning
rörande tele-
graf- och tele-
fonanlägg-
ningar i
riket.
(Forts.)

till England lemna Utskottet åtskilliga uppgifter, som dels äro fullständigt origtiga. Utskottet meddelar först, att i England kronan skulle hafva inköpt enskilda anläggningar af ifrågavarande slag, men påstår derefter, att kronan senare skulle afstått från det sålunda förvärfvade regalet. Så är emellertid icke förhållandet och Utskottet motsäger sig till och med sjelf i detta fall; ty i samma stycke, der det talas om att de engelska "telefonbolagen beviljats koncessioner, så beskaffade, att dessa numera kunna anse sig befriade från alla inskränkningar", säges det att de koncessioner, som meddelats af Post Office, äro begränsade till en viss tid af 31 år. Ja, denna begränsning till viss tid, det är just det allra viktigaste vilkor, staten kan förbehålla sig mot enskilda bolag.

Vidare säger Utskottet, att engelska staten afstått från all "taxering" af de enskilda ledningarne. Detta är dock så långt ifrån verkliga förhållandet, att staten tvärt om taxerar dem ganska högt. Dessa företag stå nemligen under den strängaste kontroll, de äro bundna genom mycket utförliga kontrakt och de äro tvungna att uppvisa sina räkenskaper samt få erlägga en afgift ("royalty") af 10 procent af bruttointkomsten till statsverket. Således är det i sjelfva verket icke annorlunda än att staten, i stället för att sjelf bedriva företagen såsom sin affär, förpaktar bedriften till andra, och på samma gång staten derigenom varder befriad från mycket besvär och ansvar samt vinner en säkrare och större inkomst har han dock telegraf- och telefonväsendets utveckling helt och hållet i sin hand. Hvad beträffar den tablå, Utskottet intagit på sidan 7, och på grund hvaraf Utskottet drager åtskilliga väl hastiga slutsatser, rörande telefonväsendets utveckling, vill jag anmärka att uti starkt industriidkande länder sådana som t. ex. Belgien, der det finnes en stor arbetande befolkning och i jmförelse dermed ett ringare antal förmöget folk, är förhållandet olika mot i länder med jevnare förmögenhetsfördelning; ty i de förra finnes alltid en relativt större mängd folk, som icke har råd att erlägga abonnementsavgifter utan få nöja sig med att begagna de offentliga telefonstationerna emot afgift för hvarje särskildt samtal. Vidare hafva i utlandet betydande hinder uppstått till följd af dryga patentavgifter, hvarigenom telefonapparaterna blifvit dyrare än hos oss, och genom de höga ersättningsanspråk, som enskilde och kommuner kräft för ledningarnes framdragande öfver deras grund, eller genom avgifter till staten eller genom regeringarnes ingrepp på grund af politiska skäl o. s. v.

Med afseende på utvecklingen af telefonväsendet kan man heller icke uppvisa att det är lagstiftningen, som någonstädes lägger eller lagt hinder i vägen, utan har det städse varit antingen enskilda personer eller kommuner eller ock regeringarne, som gjort eller göra det. Att i några land telefonväsendet har en sådan betydande utveckling framför i andra länder kommer sig naturligtvis främst deraf att befolkningen i de förra i vida högre grad eftersträfvat och önskar en slik bekvämlighet. Det finnes intet land, som uti ifrågavarande fall kämpar med så stora svårigheter som norra Amerikas Förenta Stater, der bolagen till enskilda och kommuner få afstå ända till 75 procent

af bruttobehållningen, och der abonnementsafgiften väl ock är högre än i andra länder, eller från 300 ända till 500 kronor, och ändock intager det enligt Utskottets uppgift ett så framstående rum i afseende på telefonväsendets utveckling, ett slående bevis på satsen att folklynnnet i afseende på denna sistnämnda spelar en vida större betydelse än de hinder, som resas mot tillfredsställandet af dess böjelser och anspråk. I Förenta Staterna hoppas man för öfrigt på införandet liksom i England af ett statsmonopol såsom en framtida räddning från det nuvarande olidliga tillståndet under de enskilda bolagens godtyckliga tyranni.

Utskottet synes tro, att den "*fria täflan*" framför allt annat bidragit till telefonväsendets utveckling hos oss. Men det har dock icke kunnat uppvisa mera än två fall i vårt land, der täflan egt rum, nemligen i Stockholm och Göteborg, hvilka städer hvardera hafva två telefonbolag. Men denna täflan i våra två stora städer kan väl icke vara upphofvet till telefonväsendets utveckling i våra småstäder, som ju svåriligen kunna antagas vara deraf i någon den ringaste mån beroende. Hvad beträffar Utskottets yttrande på sidan 8, att staten anlägger dyrare telefonledningningar än de enskilda bolagen, så är detta en sak som icke berör hvad här är fråga om. Här är nemligen icke fråga om att staten ensam skall anlägga alla våra telefonledningningar, utan allenast om de skyldigheter, som enskilda måste underkasta sig i förhållande till det allmänna, då de vilja anlägga sådana ledningar.

På sidan 10 yttrar Utskottet, att "*ur allmänhetens synpunkt, hvarifrån frågan, enligt Utskottets åsigt, först och sist bör ses, är det framför allt af vigt, dels att telefonledningningar lätt kunna anläggas, dels att priset blir billigt, hvarigenom näten kunna blifva stora, och telefonens förmåner således komma ej blott landets mer lyckligt lottade delar, utan möjligast allmänt hela landet till godo.*"

Ja, om Utskottet vidhållit detta, och i stället för att behandla denna den vigtigaste sidan af frågan med några få rader, utvecklat hvad min motion derom innehåller, då hade Utskottet säkerligen kommit till ett annat resultat än nu varit fallet. Utskottet framhåller endast vigten af att telefonledningningar "*lätt kunna anläggas*"; men icke skulle en lagstiftning, sådan jag tänkt mig densamma, lägga hinder i vägen härför, utan den skulle tvärt om befordra detta önskningsmål derigenom, att den möjliggjorde nödig expropriation m. m. och förhindrade en mängd rätt betänkliga trakasserier, som från enskildes sida nu kunna ega rum. Utskottet säger, att det påstående, som ofta framhållits, att hufvudsakligen större industri och affärsverksamhet hafva fördel af utvidgade telefonförbindelser, och således jemförelsevis rikare samhällsmedlemmar, kan endast då sägas vara en sanning, när afgifterna för telefonering, på grund af dyr anläggning och betungande villkor i öfrigt, måste sättas höga. Men den mycket obetydliga summa, som bolaget skulle få erlägga för koncessionen, kan väl icke anses vara så betungande, att den i någon den allra ringaste mån kan höja "*afgifterna för telefoneringen*", i synnerhet som den ju skulle medföra stora fördelar. Orsaken hvarför Utskottet

*Angående
lagstiftning
rörande tele-
graf- och tele-
fonanlägg-
ningar i
riket.
(Forts.)*

Angående
lagstiftning
rörande tele-
graf- och tele-
fonanlägg-
ningar i
riket.
(Forts.)

kommit till detta slut är emellertid synbarligen den, att Utskottet och jag hyst i principiellt hänseende olika åsigtter i detta fall. Jag har framhållit telefonväsendet såsom en *allmän* inrättning till befolkningens stora nytta, medan Utskottet deremot betraktat detsamma hufvudsakligen blott såsom föremål för *enskild* affärsspekulation. Utskottet säger därför också, att "skulle enskilda föreningar, bolag eller entreprenörer skörda mer eller mindre *god vinst*, torde deusamma ej allenast vara väl berättigad, utan äfven få anses bidraga att indirekt tjena ett det viktigaste statsintresse: *näringslifvets befordrande*."

Utskottet anser således att allmänheten bör finna sig i om dessa bolag eller föreningar taga högre betaldt för telefons begagnande, än som är af behovvet påkalladt; ty på annat sätt än genom uppbärandet af för höga afgifter kunna dessa inrättningar ju omöjligen bereda sig någon vinst. Det har också från den ståndpunkt, jag intagit, blifvit framhållet, att allmänheten bör få begagna alla dylika samsfärdsanstalter för ett pris, som motsvarar förvaltningskostnaden, ränta och amortering på anläggningskostnaden samt underhållskostnaden, men icke går derutöfver. Utskottet och jag stå sålunda på helt och hållet olika ståndpunkt i frågan. Utskottet synes hylla den s. k. manchesterteorien, att det allmänna bästa säkrast befordras genom de enskilda samhällsmedlemmarnes egennyttja och den af denna fördrade "fria täflan". Jag deremot hyllar nyare helt afvikande åsigtter i fråga om såväl betänkligheten af att lemna den enskilda egennyttjan fritt spelrum i fall, liknande det här föreliggande som den ringa betydelse, den "fria täflan" i dessa fall förmår utöfva till allmänhetens fromma.

Jag vill slutligen tillägga några ord om huru jag tänkt mig lagstiftningens ingripande betydelse i denna fråga. Det är klart, att för en förening, som oegennyttigt och billigt betjenar allmänheten, kan en sådan lagstiftning endast vara till fördel. Föreningen skulle nemligen i koncessionen finna ett värdefullt skydd, men alldeles icke någon olägenhet, då allt skäl till vägran af upprepad förnyelse af dess koncession ju i sådant fall saknades. Helt annat blefve deremot förhållandet med ett bolag, som på anläggningen sökte förtjena mycket penningar. Af ett sådant bolag bör nemligen fordras att tariffen till allmänhetens gagn nedsättes och om detta icke sker, så får bolaget finna sig i att, när tiden för koncessionen utgått, afstå sin anläggning till en, som billigare betjenar allmänheten. Det ligger i sakens natur att i fråga om sådana inrättningar som jernvägar, telegrafer m. fl. dylika i viss mån monopolartade anstalter någon fri täflan icke egentligen kan ega rum. De äro af sådan art att man icke kan bredvid hvarandra i och för en verksam konkurrens anlägga ett nödigt antal dylika förbindelseleder. Skall någon konkurrens i dylika fall kunna försiggå, bör den ske såsom i Belgien, der redan år 1832 en lag utiärdat af innehåll att vid beviljandet af koncession å sådana anstalters anläggning skall hållas en entreprenadauktion dervid den, som åtager sig att *billigast* betjena allmänheten, erhåller koncessionen, och går man till djupet af saken, skall man finna detta vara den enda form hvarunder en fri täflan med önskad resul-

tat kan i ifrågavarande fall ega rum. Sedan telefonanstalterna börjat alltmera utbreda sig äfven på landsbygden så har ock en lagstiftning blifvit allt mer af behovvet påkallad för telefonväsendet. Afstånden på landet äro längre, antalet abonnenter färre och insatserna till följd deraf för hvar och en delegare äfven långt större än i städerna, hvarigenom i städerna äro insatserna i föreningarne jemförelsevis små (i Örebro, der de äro lägst, blott 60 kronor för ledningen jemte kostnader för apparaten och 15 kronors årsavgift), hvaremot kostnaden på landet uppgår till jemförelsevis stora summor. Om nu på landet telefonanläggningar få utföras utan någon förpligtelse för egarne att betjena allmänheten mot skälig afgifts erläggande, vinnes nog stor fördel för vissa hufvudsakligen förmögnare personer, men ej för allmänheten, hvilken ju icke får begagna dessas telefoner annat än såsom en gunst, hvilken kan nekas. Det borde därför i likhet med hvad som är förhållandet med våra enskilda jernvägar, vara föreskrifvet, att hvarje telefoninrättning skulle stå till allmänhetens tjänst emot en viss afgift.

Hvad som uti ifrågavarande afseende är af nöden, är lagbunden frihet och icke godtyckligt sjelfsvåld; ty lika mycket som näringslivet fränjas genom den förra, lika mycket skadas det genom det senare. Vill den enskilde skaffa sig en samfärdselsanstalt af betydelse äfven för det allmänna, måste han äfven se den stora allmänhetens intresse till godo, om slik förmån skall honom förunnas. Jag skall be att till frågans närmare belysning få nämna några fall, liknande det ifrågavarande. Vid denna riksdag förekommer till behandling en motion om indragning af de enskilda bankernas rätt att utgifva tiokronesedlar. Det är väl tydligt, att om denna sedelutgifts-rätt icke berott på koncession, så hade staten icke lika lätt att utan särskild ersättning frångå de enskilda bankerna denna sedelutgifts-rätt, som den nu kan göra det. Hvar och en minnes hurusom, då det först blef fråga om att i nykterhetens intresse införa bättre ordning i afseende å villkoren för bränvinsförsäljning, en mängd äldre rättigheter att utöfva sådan försäljning funnos, hvilka lade hinder i vägen för införande af de önskade reformerna och hvilka rättigheter därför ofta med stor kostnad måste inköpas. Med denna erfarenhet för ögonen bör man väl ock tillse att om i framtiden någon inskränkning till det allmännas fördel behöfver ske i friheten för enskilde med hänsyn till telefonanläggningar, man dertill har fria händer.

Såsom Kammaren har sig bekant förekom denna samma fråga äfven vid förra riksdagen i två motioner, en från Första och en från Andra Kammaren. Äfven vid denna riksdag hafva två motioner väckts i ämnet, en i Första Kammaren, hvilken motion varit föremål för behandling af Lag-Utskottet, och vidare min nu till afgörande föreliggande motion. Ett är säkert, nemligen att Riksdagen icke förr får någon ro för liknande förslag, än denna fråga löses, och det synes då vara allt skäl att Riksdagen i tid ingår till Kongl. Maj:t med anhållan om ett på allsidig utredning grundadt lagförslag i och för frågans nöjaktiga lösning; hvilket är bättre än att Riksdagen sjelf tager besväret med utredningen om hand.

*Angående
lagstiftning
rörande tele-
graf- och tele-
fonanlägg-
ningar i
riket.
(Forts.)*

Angående
lagstiftning
rörande tele-
graf- och tele-
fonanlägg-
ningar i
riket.
(Forts.)

Jag yrkar därför bifall till den utskottsbetänkandet vidfogade reservationen, som icke väsentligen i något hänseende afviker från mitt eget förslag i ämnet.

Herr *J. E. Ericsson* i Ahlberga instämde med Herr Ljungman.

Herr Ol. Melin: Såsom ledamot af det Utskott, som behandlat denna fråga, ber jag få besvara motionärens anförande. Motionären säger, att Utskottet har ofullständigt och motsägande behandlat förslaget, samt lemnat otillförlitliga uppgifter. Ingen kan villigare än jag erkänna, att stora och väsentliga brister förefinnas i Utskottets betänkande, men å andra sidan tror jag man måste erkänna, att ett tillfälligt Utskott icke får bedömas allt för strängt, då det, såsom vi veta, helt och hållet saknar kansli för utarbetande och uppsättande af förslag, utan är fullkomligt hänvisadt till sig själf. Det torde därför förefalla mindre underligt, om Utskottets betänkande må hända blifvit något ofullständigt, när personer, som sakna skicklighet och vana, fått i uppdrag att utreda frågan och uppsätta betänkande.

Dock vill jag bestämt protestera emot det påståendet, att Utskottet skulle lemnat otillförlitliga uppgifter. Lika litet som jag kan kontrollera de uppgifter, som lemnats af motionären, lika litet torde han kunna kontrollera våra. Jag tror emellertid, att Utskottets källor varit fullt tillförlitliga, såsom hemtade ur franska tidskriften *L'Electricien*. Äro dessa uppgifter origtiga, hvilket jag för min del betvivlar, så råar naturligtvis icke Utskottet därför. Motionären säger, att Utskottet missförstått hans mening. Med detta påstående tror jag, att han icke kommer långt. Det må vara, att Utskottet icke ansett nödigt att allt för ofta framhålla motionärens motiv, men Utskottet har dock ordagrant upptagit de bestämmelser, som motionären påyrkat. Motionären har sagt, att ur statens synpunkt är det önskligt

“att kronan genom lagstiftningen tillerkännes en utslutande regalrätt till anläggande af telegraf- och telefonförbindelser;

att, vid koncessioners meddelande åt enskilda personer eller bolag å anläggandet af sådana förbindelser, inlösningsrätt förbehålles staten, samt koncessionärerna förbindas att låta sina ledningar samverka med statens och att iakttaga nödiga åtgärder till förhindrande deraf, att deras ledningar icke hämma samfärdseln å de vägar, utmed hvilka ledningarne löpa, eller utöfva skadligt inflytande (genom telegrafhemlighetens blottande, eller på annat sätt) med hänsyn till telegraferingen å statstelegraferna, samt att i vissa fall med sina trådar vika undan vid framdragandet af nya statsledningar;

att statens telegrafverk icke utsättes för en sådan konkurrens från enskilda anläggningar, hvarigenom detsamma beröfvas de inkomster af dess vinstgifvande linier, med hvilkas öfverskott de otillräckligt gifvande, men för allmänheten eller staten oumbärliga linierna underhållas; samt

att staten skyddas mot alla de betydande olägenheter, som visat sig härröra deraf, att ifrågavarande anläggningar i allt för stor omfattning tillhöra enskilde.“

Detta allt har Utskottet också intagit i sitt utlåtande, och jag tror därför det icke kan sägas, att Utskottet ensidigt framhållit blott en del af motionärens åsikter. Förhållandet är helt enkelt, att Utskottet och motionären haft olika åsikter om bästa sättet att tillgodose de tre olika kategorier, hvarom han talat. Då motionären alldeles gifvet sätter statens intresse i första rummet, har Utskottet deremot ansett, att den stora allmänhetens intresse bör ställas främst. Derför anser Utskottet också, att staten icke bör förqväfva den enskilda företagsamheten, och att enskilda bolag icke böra förtryckas. Härom har motionären haft en olika mening. Utskottet har derjemte sagt att det synes vara mindre en fråga om tekniska hinder, då man begär ett statsregale, utan fastmer fruktan för minskade statsinkomster från telegrafverket. Således en penningfråga! Att Utskottets uppfattning häruti är riktig, framgår icke blott af motionen, utan äfven af hvad som yttrades vid sistlidne riksdag, både af motionären och andra talare, som uppträdde när samma fråga då behandlades. Skulle staten kunna lemna allmänheten samma fördelar, som bolag och föreningar kunna göra, vore det en annan sak.

Men när man känner till, att då staten erbjudit sig utföra ifrågasvarande arbeten, kostnaderna blifva mer än dubbelt så stora som annars, tror jag det icke vore lämpligt att genom ett statsmonopol försvåra enskild företagsamhet. Motionären, liksom hvarje annan för landets väl intresserad, erkänner ju, att telefonväsendet bör blifva spridt så mycket som möjligt, och detta har Utskottet ansett vinnas bäst derigenom, att enskild företagsamhet får råda, eller att svårigheterna få regleras genom konkurrens. Fruktan för minskad verksamhet för telegrafens torde ej vara att fästa sig vid. Man sade ju förr, då man endast hade huldön att färdas med, att sedan man komme till ångbåtar och jernvägar, skulle huldönens tid vara förbi, att roddbåtar skulle försvinna för ångbåtar etc.

Men så har icke visat sig vara fallet, utan tvärt om. Samma torde förhållandet blifva mellan telegraf och telefon. Telegrafstyrelsen, som i detta fall representerar staten, är mån om att få statsinkomster, och detta bör man icke förtänka henne, men jag tror icke, att det är nödvändigt, att man genom en skrifvelse till Kongl. Maj:t söker att få Telegrafstyrelsen att ytterligare vara mån om statens bästa, då den, såsom jag tror, är det tillräckligt ändå.

Går jag till den diskussion som förra året, då denna fråga var före, fördes uti Första Kammaren, så finner jag stöd för en sådan åsigt. Telegrafdirektör Nordlander yttrade då: "Det är naturligt, att åtgärder från statsmakternas sida att betrygga telegrafverket mot en obehörig konkurrens hafva varit föranledda af omsorg om att dessa telegrafverk skulle "bära sig", och på ett annat ställe säger han: "Det var naturligt, att telegrafstyrelsen härvid måste taga hänsyn till att telegrafverket skulle få ersättning ej blott för de kostnader en sådan förbindelse skulle medföra utan äfven för den minskning i telegrafkorrespondens, som denna telefonförbindelse kunde föranleda, och jag ber herrarne fästa uppmärksamheten derpå, att när telegrafverket skall konkurrera med enskilde, inträffar det ogynsamma förhållandet, att

Angående lagstiftning rörande telegraf- och telefonanläggningar i riket.
(Forts.)

Angående
lagstiftning
rörande tele-
graf- och tele-
fonanlägg-
ningar i
riket.
(Forts.)

Telegrafstyrelsen måste taga hänsyn till hvad den förlorar i telegrafinkomst“, och slutligen sade han: “Dessa exempel torde vara tillräckliga för att bevisa, huruledes den författning, hvarom nu är fråga, ingalunda innefattar något skydd för telegrafverket mot konkurrens, men den har i alla fall den stora fördelen med sig, att den gör att de enskilda bolagens företagsamhet blir *något* hindrad, när det blir fråga om mycket långa distanser.“ Jag hemställer därför till Kammaren, huruvida det skulle vara önskligt att lägga hinder i vägen för den enskilda företagsamheten och jag mndrar om icke det skulle mera skada än gagna den stora allmänheten.

Herr Nordlander yttrade vidare i slutet af samma anförande: “Det finnes icke något land, der telefonväsendet tagit en så hastig fart och erhållit en så snabb utveckling som i vårt land, om man tager i beaktande folkmängden och affärsrörelsen. Lika med den ärade motionären, tror jag att detta har sin grund deri, att telefonväsendet blifvit så fritt.“ (D. v. s. motionären 1884, som yrkade hinders undanrödjande.) Detta säges af en person, som i främsta rummet bör vara mån om att förkofra telegrafverkets inkomster. Jag tror således att det icke är nödvändigt att skriva till Kongl. Maj:t och begära förslag till lagstiftning för telegraf- och telefonanläggningar inom riket.

I det memorial, som telegrafstyrelsen den 14 April 1882 afgaf till Kongl. Maj:t, heter det bland annat: “företagsamheten går *till och med* så långt, att fråga är om att med hvarandra telefoniskt förena sådana platser, som redan äro i besittning af telegrafförbindelse såsom t. ex. Norrköping—Söderköping och Norrköping—Linköping.“ Styrelsen slutar detta memorial med följande ord: “att föreslå åtgärder, i syftemål att telegrafverket betryggas för förlustbringande täflan af telegraf, telefon eller dermed *likartade förbindelser*.“ Man ser således att det är en ständig sträfvan att söka så mycket som möjligt få inkomsterna att gå ihop. Telegrafstyrelsen talar endast om telegraf och telefon, men tillägger försigtigtvis: *dermed likartade förbindelser* tydligen i tanke på att, om man hittade på någon ny uppfinning inom detta område, Telegrafstyrelsen skulle som man säger “lägga vantarna på densamma“.

I förbigående vill jag nämna, att med afseende å statens inkomster skulle, såsom reservanten Herr Månsson påpekat, en besparing kunna göras genom att sammanslå t. ex. post-, telegraf- och telefoninrättningarna. En sådan åsigt synes mig vara väl värd att taga fasta på. Jag har mig också bekant att detta har varit föremål för undersökning för åtskilliga år sedan beträffande post och telegraf, då det äfven var fråga om att förlägga jervägsstyrelsen under samma departement. Jag vill f. n. icke ingå i något bedömande, huruvida en sådan sammanslagning kan vara riktig eller icke, men jag anser mig böra nämna att deri kan ligga en möjlighet att göra en minskning i telegrafverkets utgifter, utan att behöfva inskränka på dess verksamhet. Skulle det emellertid icke vara möjligt för staten att göra några inskränkningar i dessa omkostnader, utan en brist skulle uppstå i telegrafverkets inkomster, så får väl staten finna sig deruti, och det kan ju hända denna brist icke blir så synnerligen stor. För öfrigt tror

jag staten har en indirekt inkomst genom att telefoner införas af den enskilda företagsamheten. Motionären har påpekat, att Utskottet skulle hafva gjort en falsk jemförelse mellan Sverige och andra länder i detta afseende. Jag tror icke han kan komma synnerligen långt med ett sådant påstående. De uppgifter, som stått Utskottet till buds, äro, såsom jag nämnt, hemtade ur den den franska tidskriften *L'Electricien* för Januari och Februari innevarande år. Deraf framgår, att på 12 månader hafva Frankrike och Belgien haft en tillökning i abonnentantal af resp. 796 och 392 st., under det att i Sverige abonnenternas antal på samma tid ökats med öfver 3,000. Ser man vidare på förhållandet emellan telefonapparater och invånarnes antal i de större städerna, så finna vi att

Stockholm har en apparat på hvar 50:e invånare. Deremot har London en apparat på hvar 1400:de invånare,

Paris " " " " 600:de "

Berlin " " " " 700:de "

Vi finna derutaf att telefonväsendet hos oss har gått framåt i en oerhörd grad.

Jag anser mig icke behöfva tillägga något vidare i denna fråga. Erfarenheten har lärt oss, att denna nyttiga verksamhet icke får förhindras utan tvärt om måste befordras och understödjas på allt sätt, och därför har Utskottet ansett att ett statsmonopol, äfven med de af motionären gjorda begränsningar, skulle skada denna verksamhet, som gått så lyckligt framåt.

Den andra reservanten, Herr J. W. Lindh, har i sin reservation åberopat ett yttrande från statsrådsbänken vid den diskussion, som i denna fråga förra året förevar i Andra Kammaren. På detta vill jag endast svara, att hans bevisföring i detta fall haltar ganska mycket, då det just varit de länder, hvilka Herr Lindh här åberopat, som visat det sämsta resultatet, och när man vill göra jemförelser, bör man väl se till att de hålla profvet.

Jag yrkar bifall till Utskottets betänkande.

Herr Ekdahl: Då jag tillhör en kommun, som haft den lyckan att vara den första, hvilken med vederbörligt tillstånd erhållit telefonförbindelse med en annan stad, nemligen med Stockholm, och sedan äfven med ett par andra städer, torde herrarne finna, att jag fullt ojäfvigt kan tala i det allmännas intresse, och då jag nu begärt ordet är det endast för att möjligen kunna meddela några upplysningar till de herrar, som icke haft tillfälle att sätta sig in i denna fråga. Jag vill till en början erinra derom, att telefoner och telegrafer äro helt och hållet skilda saker, och att den ena inrättningen icke kan ersätta den andra. Man behöfver nemligen den ena lika väl som den andra. Jag kan icke uraktlåta att påpeka skillnaden mellan de motioner, som inlemnades i denna fråga i år och i fjor. Den motion, som i fjor aflemnades, afsåg nemligen att underlätta den allmänna rörelsen, under det den nu föreliggande vill monopolisera denna rörelse i statens hand. Den tanken ligger nära till hands, att någon ledamot af Telegrafstyrelsen gifvit impuls till motionen och styrelsen på detta sätt vill

*Angående
lagstiftning
rörande tele-
graf- och
telefon-
anläggningar
i riket.
(Forts.)*

söka utverka de strängare bestämmelser för telefonanläggningar, som den förgäfves sökte hos regeringen för ett par år sedan, och jag tror vi böra vara regeringen tacksamme, därför att den då icke gick så långt som Telegrafstyrelsen önskade. Jag vill icke tala om det motstånd vi hade att bekämpa för att få vår telefonledning till stånd, ehuru derom kunde vara mycket att säga; nog af, vi hafva nu redan två år innehaft denna ledning, och jag vill hoppas att vi fortfarande, så länge vårt land heter Sverige, skola lemnas i oqvald besittning af densamma. Jag vill erinra om, huru stor skilnad det är om en telefonanläggning skötes af en enskild förening eller af staten. Jag vill då icke särskildt tala om vår telefonledning, utan jag skall fästa uppmärksamheten på en annan i närheten af Södertelge, nemligen den som finnes inom Vårdinge och angränsande socknar. Denna telefonförening består af 29 delegare, till största delen jordbrukare. De hafva från sin vexlingsstation gjort en ledning till Stockholm och denna vexlingsstation skötes af en sockenskräddare, som därför uppbär 100 kronor om året. Denne skräddare har vistats hos den förnämste telefonfabrikanten i Stockholm under en månads tid och derunder inhemtat de kunskaper, som erfordras för att äfven kunna verkställa nödiga reparationer å telefonapparaterna etc. Nu stå emellertid dessa telefondelagare i förbindelse med hufvudstaden, och hvilken fördel detta medför så väl för dem sjelfva som för grannarne, hvilka äfven få begagna sig af telefonerna, kunna herrarne lätt förstå; och vågar jag säga, att hela denna trakt sedan telefonens inrättande utvecklats sig långt framför närgränsande orter. Till och med en så uppsatt person som den, hvilken disponerar Tullgarns kungsgård, har icke ansett det vara tillräckligt med den telegrafledning han redan eger, utan har såsom delegare ingått i denna telefonförening. Hvart skulle det nu leda, om alla dessa telefonanläggningar, såsom motionären föreslår eller åtminstone med sin motion underförstår, skulle blifva ett statens monopol? Jag tror icke att telegrafverket, med den personal det nu eger, skulle i så fall vara tillräckligt härför, utan då måste, om också icke en särskild styrelse, åtminstone en särskild afdelning af telegrafverket inrättas för administrerandet af dessa telefoner, och en ny tjänstemannacorps tillskapas. Något sådant kan väl åtminstone icke denna Kammare önska, som ju alltid uttalat sig emot tillsättandet af flere tjänstemän. Säkert är, att om dessa telefonanläggningar ställes under statens vård, skulle de icke kunna skötas så billigt eller hafva så lätt att träda i förbindelse med andra föreningar, som om de skötas af föreningarne sjelfva. Jag är af den tanke att det icke skall dröja länge, innan de flesta orter inrättat telefonledningar. Hela saken är i sjelfva verket så enkel, att man knappast kan tänka sig det. Anläggningarna kunna sjelfva sätta upp stolparne och tråden med egna arbetare. Tråden är vanlig svensk galvaniserad jerntråd, som köpes för 10 à 12 kronor centnern, och den dyraste apparaten kostar nu 90 kronor, men andra sorter erhållas mycket billigare och antagligen om några år köpas de för hälften af hvad de nu kosta. På så sätt blir hela anläggningskostnaden ganska lindrig, och jag är öfvertygad att herrarne, som sitta här i Kammaren, snart hvar i sin ort skola hafva dylika telefon-

inrättningar. Under sådana förhållanden synes icke vara skäl att lägga band på en så nyttig sammanbindningslänk för den allmänna rörelsen, och på den grund yrkar jag afslag å motionen och bifall till Utskottets förslag.

Angående lagstiftning rörande telegraf- och telefonanläggningar i riket.
(Forts.)

Herr Ljungman: Det är egendomligt att, då man i en motion framställer flera punkter, skall den som står först anses hafva största innebörden. Man kan ju äfven sätta den, som har största vigten, sist och låta innebörden mellan de olika punkterna lika väl stiga som falla. En klimax torde väl vara lika berättigad som en antiklimax. För min del har jag alltid pläгат anförä de särskilda satserna i hvarje skrift uti den ordning, deras innehåll och inbördes sammanhang kräfvä, utan någon bestämd rangordning dem emellan, och detta mitt beteende torde väl vara riktigt. Då jag, för att ådagalägga nödvändigheten af en lagstiftning i ämnet, för att skilja mellan de stridiga intressena, påvisar att sådana stridiga intressen finnas, har Utskottet plockat ut ett par punkter från den redogörelse, jag i min motion lemnat, och sagt att detta vore min åsigt, trots det att jag i min motion öppet bestridt en sådan uppfattning, då jag nemligen säger, att lagen skall "uppträda såsom skiljedomare på ett sådant sätt, att det ena intresset icke må till det allmännas skada göra sig gällande på det andras bekostnad."

Det säges fortfarande att jag med min motion skulle afse att göra telegraf- och telefonanläggningar till ett statsmonopol, ehuru det icke finnes ett enda ord i min motion som afser något sådant. Hvad som är motionens hufvudsyfte är deremot att för anläggande af telefon- och telegrafledningar erhålla *ett ordnadtt koncessionsväsende*, hvarigenom allmänhetens anspråk på trygghet emot enskildes godtycke skulle tillgodoses.

Vid anläggandet af enskilda jernvägar tillförbindas jernvägsbolagen genom sjelfva koncessionen att låta allmänheten begagna trafiken å jernvägen utan några rent godtyckliga inskränkningar från bolagens sida.

Bolaget kan icke utestänga den ene eller andre trafikanten utan är tvungen att befordra alla. För det andra är bolaget underkastadt den viktiga bestämmelsen att det icke får uppbära högre afgifter, än den fastställda maximaltariffen utvisar. Något sådant afser jemväl jag. Detta lägger väl icke något hinder i vägen för enskilda telefonledningars anläggande. Hade jag åsyftat något annat, eller ett statsmonopol, så hade jag naturligtvis begärt ett sådant. Telefonväsendet har utbildat sig hastigt i vårt land. Detta har jemväl varit fallet med våra enskilda jernvägar och privatbanker, i trots af det ordnade koncessionsväsende vi hafva med hänsyn till dem. Detta koncessionsväsende har icke hindrat utvecklingen men betryggat allmänheten mot många missförhållanden, som i annat fall säkerligen icke skulle hafva uteblifvit. Tro väl herrarne, att alla våra enskilda bankinrättningar skulle hafva utöfvat det gagnande inflytande de gjort, om de icke genom koncessioner varit så begränsade till sin verksamhet, att deras anseende hos allmänheten derigenom upprätthållits. Det torde väl vara klart, att äfven när man tager i betraktande orsaken till ut-

Angående
lagstiftning
rörande tele-
graf- och
telefon-
anläggningar
i riket.
(Forts.)

vecklingen i sådana saker, att de icke böra få en otillfredställande koncession.

Det torde icke vara Utskottet obekant, att Kongl. Maj:t är absolut enväldig med hänsyn till lagstiftningen angående rikets allmänna hushållning. Hvarför skall man nu frukta dylika frågors dragande inför Riksdagen, som till största delen består af näringsidkare. Det är alltid en fördel, att Riksdagen får vara med om ordnandet af för samfärdseln så ytterst viktiga inrättningar som de ifrågavarande.

De uppgifter jag lemnat angående förhållandena i England äro grundade på uppgifter, som förekomma i en offentlig skrivelse från Post Office af den 22 April innevarande år, d. v. s. en dag innan Utskottets betänkande utkom. Jag har här i min hand tvenne tryckta häften, innehållande de utförliga koncessionsvilkor, som i England medgifvas de enskilda bolagen, då dessa komma till stånd. Jag har icke åsyftat att här i landet införa ett *sådant* koncessionsväsende, som förefinnes i England, utan endast att åstadkomma en lagstiftning, genom hvilken man får ett med hänsyn till våra förhållanden ordnad koncessionsväsende för telefon- och telegrafanläggningar, i likhet med hvad som redan finnes rörande enskilda jernvägar. Jag önskar åstadkomma en lag innehållande några få paragrafer, i likhet med hvad som är fallet t. ex. i Belgien. För att betaga herrarne den tanken, att det här är fråga om införandet af något slags statsmonopol, skall jag be få uppläsa några paragrafer ur den nämnda belgiska lagen af den 11 Juni 1883. Den lyder, öfversatt till svenskan, i sin helhet sålunda:

Art. 1. Regeringen är bemyndigad att sjelf upprätta och till begagnande upplåta telefontät eller att i öfverensstämmelse med de i bihanget till denna lag föreskrifna vilkor dertill meddela koncession.

Art. 2. Strafflagen äfvensom de till telegrafiniernas skydd utfärdade polisförordningar äro tillämpliga på de telefonlinier, hvilka upprättats af staten sjelf eller på grund af koncession, som blifvit af regeringen meddelad.

Lagen af den 1 Mars 1851 omfattar äfven telefonkorrespondensen.

Art. 3. En hvar, som utan vederbörlig koncession mot afgift till begagnande upplåter telegraf- eller telefonlinie, straffas med böter från och med 100 till och med 500 francs.

Art. 4. Egare och innehafvare må icke vägra framdragandet, dock utan beröring eller fäste, öfver eller under deras hus eller mark af ledningar, som blifvit genom denna lag auktoriserade.

Regeringen bestämmer de vilkor, på hvilka dessa ledningar må framdragas öfver allmänna vägar och mark, som för något allmänt ändamål användes.

Egare och innehafvare äro berättigade till skadestånd för de olägenheter, som kunna föräledas dem genom tillämpning af förestående bestämmelser.

Det är förbjudet att på enskild egendom företaga något arbete, innan egaren och, der så erfordras, äfven innehafvaren dertill lemnat tillstånd.

Som herrarne finna, är detta hufvudsakligen bestämmelser, åsyftande att gagna äfven den enskilda företagsamheten, och ser man på

min motion, skall man finna, att jemväl den afser att gagna den enskilda företagsamheten genom att trygga densamma mot enskildes prejerier. Att telefonväsendet äfven i vårt land fått en så hastig utveckling beror, utom af sjelfva folklynnets fordringar på beqvämighet, derpå, att enskilde och kommuner aldrig hos oss lagt några nämnvärda hinder i vägen för utvecklingen. Jag åtminstone känner icke några fall, der verkligt hämmande trakasserier från enskilde eller kommuner egt rum. Men detta hindrar icke, att sådant *kan* komma att ega rum. Den motion, som förelegat till Lag-Utskottets behandling innevarande riksdag, visar, att de enskilda telefonbolagen hafva skäl misstänka, att förhållandena icke alltid skola för dem gestalta sig lika väl som hittills. Jag har aldrig, såsom Herr Melin dock sökt göra troligt, med min motion åsyftat att få "staten att förqväfva den enskilda företagsamheten" eller "förtrycka" de enskilda telefonbolagen, och kan väl omöjligen i någon den allra ringaste mån göras ansvarig för yttranden, fälda under förra riksdagen i Första Kammaren af chefen för telegrafverket eller för de åsigter, som uttalats i Telegrafstyrelsens memorial af den 14 April 1882. Jag har ej heller, såsom Herr Ekdahl sökt göra troligt, hemtat någon anledning till min motion från nämnda styrelse. Så väl denna min motion som den jag under innevarande riksdag afgifvit i jernvägsfrågan torde tillräckligt tydligt ådagalägga, att jag hemtat anledningen till mina framställningar ur den politiskt-ekonomiska litteraturen, och att mina åsigter i nu föreliggande fråga ej äro grundade på de af Telegrafstyrelsen till regeringen framställda önskningarne. Mine motståndare kunde således gerna hafva besparat sig de af dem gjorda anspelnin-garne på att jag med min motion blott gått andras ärenden. Jag yrkar fortfarande bifall till den med min motions syfte fullt öfverens-stämmande reservationen.

Herr Månsson: Då jag i Utskottet tagit del i behandlingen af detta betänkande och jag för min del anser denna fråga vara af ganska stor vikt, har jag icke ansett att man bör kasta den från sig utan att närmare tänka på densamma. Jag tror nemligen att, om telefonen fortfarande utvecklar sig som den hittills gjort, den kommer att utöfva ett stort inflytande på våra post- och telegraafförhållanden. Utskottet har i min tanke alldeles för ensidigt uppfattat motionärens meningar och åsigter, då det endast håller sig till hans uttalanden i fråga om kronans utslutande regalrätt till anläggande af telefoner. Jag tror mig emellertid hafva funnit, att detta icke varit motionärens mening, ehuru han möjligtvis väl mycket betonat denna sak i sin fram-ställning. Men ser man litet närmare på hans motivering, skall man finna, att han allt betraktar saken ur äfven en annan synpunkt, i det han nemligen vill att staten skall hafva sin rätt och den enskilde sin, och man således icke kan säga att han vill göra telefonen till statsregale. Han vill bereda trygghet å ömse sidor, så väl åt staten som åt den enskilde. Han vill ordna förhållandet dem emellan, hvilket jag icke kan anse vara annat än välbetänkt, då, såsom det nu är, telefonväsendet befinner sig i ett, jag skulle nästan kunna säga, lag-löshetstillstånd. Inga lagbestämmelser finnas, och det råder oro och

*Angående
lagstiftning
rörande tele-
graf- och
telefon-
anläggningar
i riket.
(Forts.)*

Angående
lagstiftning
rörande tele-
graf- och
telefon-
anläggningar
i riket.
(Forts.)

ovisshet om hur det kommer att i framtiden ställas i detta afseende. Nu vill motionären att staten å ena sidan skall ega rätt att å en- skilde meddela koncession å telefonanläggningar, men å andra sidan icke kunna vägra koncession, för så vidt staten icke sjelf vill utföra dem. Detta anser jag vara så väl till fördel för staten som för den enskilde: för den enskilde att kunna komma fram med sin ledning, att, vid afstående af mark för ändamålet, kompromiss skall bestämma ersättningen derför och att få trygghet för framtiden för sin anläggning. För staten åter är det kanske ännu viktigare att ega rätt att efter vissa år inlösa dylika anläggningar, då sådant kan anses nyttigt och nödigt.

Utskottet har anfört, hurusom man i England måst öfvergifva det regale, som staten der egt i afseende å telefonen. Detta är nog riktigt; men staten har i alla fall förbehållit sig rätten att lemna koncession och kommer säkerligen allt framgent att begagna sig af denna rätt. Utskottet citerar ett yttrande i ämnet af chefen för engelska postförvaltningen, deri denne säger sig hafva låtit "anmoda de privata telefonkompanierna att sammanträda och om möjligt söka komma till en öfverenskommelse beträffande de förändringar, hvilka de anse nödvändiga att vidtaga uti nu gällande koncessioner, på det att allmänheten må få åtnjuta de största möjliga lättnader uti telefonförbindelsen, under det samtidigt inkomsten blir vederbörligen tillgodosedd." Med ordet inkomster menas här naturligtvis statsinkomster, hvilket framgår deraf att, som Utskottet refererar, telefonbyråarne i England kunna sättas i förbindelse med postverkets lokaler, och abonnenterna emottaga och afsända sina telegram per telefon. Detta visar att i England staten och den enskilde samverka på detta område, och det tycker jag att man också mycket väl bör kunna göra här.

Utskottet har icke nekat, att telefonväsendet kan blifva vinstgifvande; och det tror äfven jag, ty sedan erforderliga ledningar blifvit upprättade och apparater inköpta, tycker jag att ingenting i världen kan vara enklare och lättsköttare än telefonen. Vore det fråga om att tillsätta nya tjänstemän för statens räkning, så skulle jag icke hålla på motionärens förslag; men då så icke är förhållandet, kan man desto hellre vänta sig en god vinst på denna affär. Att enskilde och bolag vilja vara med om denna vinst, det finner jag helt naturligt; men jag anser att man här, på samma gång man ser saken ur det allmänna bästas synpunkt, äfven måste taga statens bästa i betraktande.

En talare från Södertelje har framkastat den förmodan, att motionären blifvit påstött af telegrafverket. Med lika mycket fog skulle motionären och med honom liktänkande kunna tro, att talaren i fråga antingen blifvit påstött af telefonbolagen eller ock att han sjelf är stor delegare i något sådant.

En ärad talare försvarade Utskottets utlåtande dermed, att konkurrensen framträder i många olika former, och erinrade, hvad förevarande fall angår, dervid om huru huldonen fått vika för ångbåtarne och dessa å sin sida för jernvägarne.

Detta är nog sant, men jag ber få fästa uppmärksamhet på, att

den nu ifrågavarande konkurrensen är af helt annat slag och att här statens intresse står på spel. Här gäller det en konkurrens med statens post- och telegrafverk, hvilka inrättningar äro nödvändiga för oss att hafva, antingen de sedan bära sig eller ej. När det är fråga om en sådan konkurrens, måste man se till att staten icke blir insnärjd. Men man behöfver icke därför hindra telefonverksamheten, och något sådant har aldrig vare sig motionären eller jag åsyftat, utan vilja vi endast åstadkomma nödig lagstiftning i ärendet. Huru jag än ser saken, kan jag icke finna annat än att motionären har goda skäl för sitt förslag, och jag önskar på det lifligaste framgång åt hans motion. Af sådan anledning har jag ock reserverat mig mot Utskottets framställning, men jag kan icke se något skäl till att för frågans utredning en komité skulle tillsättas. Vi hafva förut en hel mängd komitéer, och jag tror att frågan icke är af större vidlyftighet, än att Kongl. Maj:t kan åstadkomma den erforderliga utredningen. Likaledes tror jag, att man i skrifvelsen till Kongl. Maj:t icke bör, på sätt motionären antydt, så mycket tala om statens uteslutande rätt uti ifrågavarande hänseende, utan mera hålla sig till det hela. Jag har för den skull uppsatt mitt yrkande något annorlunda, än motionären sitt, men det står i öfrigt i full öfverensstämmelse med motionärens förslag. Herr Talman! på de skäl, jag anfört, ber jag få yrka bifall till min mot Utskottets betänkande afgifna reservation.

Angående lagstiftning rörande telegraf- och telefonanläggningar i riket.
(Forts.)

Herr Waldenström: Då jag är ledamot af det Utskott, som behandlat denna motion, ber jag att få säga några ord. Det har vid diskussionen gjort sig gällande olika uppfattningar om motionens mening. Och motionären har sjelf påstått, att Utskottet icke rätt fattat dess syfte. Ja, man må medgifva, att det är ganska svårt för ett Utskott att förstå en motions mening, då motionären menat något annat, än han i motionen sagt. För att visa, hvad motionären i sin motion yttrat, ber jag få åberopa hans egna ordalag. Han säger i klämman, att *kronans uteslutande rätt bör tryggas*. Frågar jag nu, hvad motionären menar med denna "uteslutande rätt", så finner jag, att han bestämmer densamma såsom "*en uteslutande regalrätt till anläggande af telegraf- och telefonförbindelser.*" På ett annat ställe i motionen förklarar han vidare denna regalrätt vara en "*statens uteslutande rätt att ensam ega eller genom styrelsen förläna enskilda tillåtelse att utföra telegraf- eller telefonanläggningar.*" Kan man icke kalla en sådan rätt för ett statsmonopol, så får jag bekänna, att jag icke vet hvad ett statsmonopol vill säga.

Motionären har i sin motion, utgående från denna regalrätt, yrkat att staten skulle förbehållas inlösningsrätt af enskilda telefonanläggningar. Alltså, om staten har inlösningsrätt men icke någon inlösnings-skyldighet, så skall han, om ett enskildt bolag anlagt en telefonförbindelse, som ej bär sig, kunna säga: "Herrarne få behålla den der inrättningen!" Om deremot anläggningen medför vinst, skall staten kunna framställa anspråk på att få inlösa densamma. Jag tror icke, att det kan vara riktigt att i något fall ställa förhållandet mellan staten och den enskilda företagsamheten på denna punkt.

Angående
lagsifstning
rörande tele-
graf- och
telefon-
anläggningar
i riket.
(Forts.)

Motionären framhåller vidare vigten deraf, "att statens telegrafverk icke utsättes för en sådan konkurrens från enskilda anläggningar, hvarigenom detsamma beröfvas de inkomster af dess vinstgifvande linier, med hvilka öfverskott de otillräckligt gifvande, men för allmänheten eller staten oundärliga linierna underhållas." Jag tror, att Utskottet på grund af dessa ord haft rätt till det påstående, att Herr Ljungmans motion i väsentlig mån berott på fruktan för en minskning i statens inkomster. Detta är enligt Utskottets mening en onödig fruktan. Men äfven om telegrafverkets inkomster skulle minskas, kunde detta dock icke berättiga staten att qväfva den fruktade konkurrensen.

När staten själf ganska skarpt håller på sin rätt att konkurrera med den enskilda företagsamheten, är det väl då riktigt att betaga den enskilda företagsamheten rätt att konkurrera med staten? Vi känna, huru staten konkurrerade med Motala—Mjölby—Hallsbergsbanan, och hvad följden af denna konkurrens blef. Jag hörde ock af en fullt tillförlitlig person nämnas, att staten för ett par somrar sedan så nedsatt frakten för jern från en station i Vermland, som låg nära en sjöhamn, att frakten från denna station till Göteborg blef billigare än från en annan station, som låg närmare Göteborg än den förra. Jag vill härmed icke hafva uttalat något klander mot staten. Men jag vill, att den enskilde då ock skall hafva rätt att konkurrera med staten. Ett annat exempel på statens sätt att konkurrera ber jag äfven att få anföra. För ett par år sedan bildades här i Sverige på grund af statens jernvägsstyrelses initiativ en s. k. samtrafikförening, i hvars bestämmelse det ingick, att allt gods skulle föras på den kortaste linien. Alltsammans bragte staten en obestridlig fördel, men hvad hände? För en tid sedan blef linien mellan Gefle och Ockelbo färdig. Bolaget begärde att få gå in i denna samtrafik, hvarigenom en ofantlig myckenhet gods, som nu går på statsbanan, skulle komma att transporteras öfver Upsala—Gefle och Gefle—Ockelbo jernvägar. Men den gången fick staten förlägenhetshosta och lät vagnarne fortfarande rulla den gamla vägen.

Jag upprepar det, jag klandrar icke, att staten konkurrerar med enskilde, men då må också enskilde få rätt att konkurrera med staten igen. Med de penningtillgångar och resurser i öfrigt, som staten disponerar, bör det också vara mycket lätt för honom att konkurrera med de enskilde. I hvad fall som helst blir det aldrig rätt, att staten förbehåller sig att få konkurrera, der han kan det, men qväfva konkurrensen, der han fruktar att icke kunna uthärda densamma.

Motionären sade i sitt muntliga anförande, att det här gäller att skydda det allmänna mot den enskildes egennyttan, och Herr Ivar Månsson tillade: mot enskildes prejerier. Jag tror icke, att man har skäl att säga något sådant, ty de telefonbolag, som bildats i vårt land, hafva visserligen icke visat, att de bildats i syfte att preja någon. I allmänhet äro dessa telefonföreningar inrättade på det sätt, att medlemmarne betala hvad som för anläggningen och för rörelsen går åt. Deras mål är icke att deraf draga någon pekuniär vinst. De söka endast ställa så till, att deras eget användande af telefonen blir

så billigt som möjligt, och det bör väl ingen förtänka dem. Mot en sådan "egennyttas" behöfver nog det allmänna intet skydd.

Motionären säger, att det ur den stora allmänhetens synpunkt är af vigt, "att något faktiskt monopol eller någon uteslutande förmån icke må medgifvas eller lemnas åt enskilde utan motsvarande förbindelser mot samma allmänhet." Ja, men här är väl icke heller fråga om något monopol för enskilde: ty, om tvenne personer komma öfverens att träda i förbindelse med hvarandra genom anläggande af telefon mellan sina bostäder, så är väl derigenom intet monopol lemnadt. Enhvar annan har rättighet att bereda sig sjelf samma förmån. Och att en telefonförening bildar sig i en stad, det hindrar icke ett annat bolag att också bilda sig och konkurrera med det förra. Detta har också skett så väl i Stockholm som i Göteborg. Kan ett nytt bolag anlägga en billigare och bekvämare ledning än den, som finnes, må det då uppträda och må det förutvarande bolaget dö. Detta är utan tvifvel den enda rätta principen.

Hvad prisbilligheten beträffar, är det redan anmärkt, att så snart staten skall besörja en dylik anläggning, blir den alltid dyrare, än om den öfverlåtes till den enskilda företagsamheten. Jag vill anföra ett exempel derpå. Jag har låtit mig berättas, att telefonabonenterna i Malmö hafva kontrakt med staten. Staten eger den der varande telefoninrättningen, och abonnenterna betala 125 kronor årligen under 10 år. Detta gör tillhoppa 1,250 kronor förutom upplupna räntor. Gefle är en stad med visserligen mindre folkmängd men, efter hvad jag tror, ungefär samma utsträckning som Malmö. Den telefonledning, som der anlagts, kostar hvarje delegare 275 kronor en gång för alla för sjelfva anläggningen samt 30 kronor i årsavgift. Detta gör på 10 år tillsammans 575 kronor. Efter tio år kostar sålunda telefonledningen i Gefle hvarje abonnent 675 kronor mindre än i Malmö, hvilket för år gör 67 kronor 50 öre utom räntor. Efter dessa tio år äro abonnenterna i Gefle sjelfve egare af sina telefoner med skåp och alla tillbehör, då de i Malmö icke ega något alls. Dessutom har Gefle telefonförening afsatt en reservfond, hvilken på de få år, föreningen varit i verksamhet, redan stigit till, om jag minnes rätt, mellan 6- och 7,000 kronor. Kan staten göra detta efter samt anlägga och sköta telefoner lika billigt eller billigare; à la bonne heure! må han då göra det, och må den förening, som finnes, gå under, om den ej uthärdar konkurrensen. Ingen menniska har rätt att beklaga detta.

Motionären yttrade vidare, att de statistiska uppgifter, som Utskottet på 7:de sidan i betänkandet anført, icke voro tillförlitliga. Han sade att orsaken dertill, att Sverige har så många flere telefonabonnenter än England, skulle bero derpå, att detta senare land har jemförelsevis så mycket större arbetarebefolkning än Sverige och att arbetare icke kunna förse sig med telefon. Jag vill visst icke neka att detta skäl i vissa fall kunde hafva någon betydelse; men, då man ser, att London vid 1884 års utgång hade 3,350 abonnenter, under det Stockholm hade 4,000, kan detta omöjligt bero derpå, att antalet arbetare i London relativt är större; ty det är alldeles säkert,

Angående lagstiftning rörande telegraf- och telefonanläggningar i riket.
(Forts.)

Angående
lagstiftning
rörande tele-
graf- och
telefon-
anläggningar
i riket.
(Forts.)

att i London finnas flere förmögna personer, som hafva råd att betala telefonförbindelse, än i Stockholm. Orsaken måste därför vara någon annan. Skilnaden beror enligt min åsigt på de olika förhållanden, under hvilka telefonerna fått uppstå och utveckla sig i England och i Sverige, och dessa förhållanden hafva visat sig vara till bestämd fördel för Sverige.

Utskottet yttrar, att man bör lägga minsta möjliga hinder i vägen för telefoninrättningarne, på det de må komma äfven den mindre be- medlade befolkningen till godo. Deri tror jag ock att Utskottet har rätt. Likaså har det rätt, då det säger, att detta bäst befordras derigenom, att man söker göra telefonanläggningar så billiga som möjligt, och detta åter sker bäst, såsom redan blifvit påpekadt, derigenom att egarne sjelfva få anlägga dem. Jag vill nämna att i Gefle finnas mindre handtverkare, såsom skomakare, glasmästare m. fl. med ganska liten rörelse, hvilka finna med sin fördel förenligt att under de vilkor, jag förut nämnt, vara delegare i telefonföreningen, men hvilka bestämdt icke skulle vara det, om de skulle betala 125 kronor om året.

Herr Ivar Månsson har påpekat, att motionären visserligen sagt, att staten skulle hafva rätt att medgifva koncession, men deremot icke att staten skulle ega rätt att vägra koncession. Ja, hvad skulle väl staten med en sådan rätt, om den icke på samma gång hade rätt att vägra koncession? Motionären sade sjelf, att man icke gerna kan tänka sig, att från statens sida skulle finnas något skäl att vägra koncessions förnyande, men han anförde dock ett exempel på sådana fall, der det skulle kunna komma i fråga. Staten, sade han, skulle nemligen kunna tänkas vägra koncessions förnyande för ett bolag, som till äfventyrs förtjenade för mycket penningar och som icke ville medgifva ned-sättning i telefonafigifterna.

På grund af hvad jag nu anført och hvad som för öfrigt före- kommer i Utskottets betänkande ber jag att, med afslag å motionen, få yrka bifall till Utskottets förslag.

Med Herr Waldenström instämde Herr Friherre *Nordenskiöld*.

Herr Wikstèn: Efter de många anföranden, som hållits i denna fråga, skall jag inskränka mig till att endast yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till Herr Ivar Månssons vid betänkandet fogade reservation. Jag gör detta på de skäl, som af Herr Ivar Månsson ut- vecklats så väl i hans anförande här som i reservationen. Jag tror att en laglöshet i detta hänseende icke är gagnelig.

Herr *Nyqvist* instämde med Herr Wikstèn.

Herr *Thermænius*: Vid början af denna riksdag uttalade en af Kammarens ledamöter den åsigten, att vi för närvarande icke be- höfde tänka på någon ny skatteform. Det har verkligen förundrat mig att motionären här sökt framställa sitt förevarande förslag i en sådan dager, som skulle detsamma i *första* rummet afse den stora allmänhetens bästa och i *andra* rummet statens. Men om man läser

hvad han yttrat i första punkten af sin motion och dermed jemför hvad han sagt i de båda öfriga punkterna, så tror jag deraf skall framgå, att man kan anse hans framställning såsom en sammetslen tass, ur hvilken skattefrågans klor rätt tydligt sticka fram.

Angående lagstiftning rörande telegraf- och telefonanläggningar i riket.
(Forts.)

Då staten från början öfvertog postbefordringen och telegrafväsendet, skedde detta utan trivvel därför, att det ansågs omöjligt för enskilda personer att på nöjaktigt sätt betjena samhället med dessa inrättningar. Så har det icke varit med telefonväsendet. Motionären har här uppdragit några paralleler, med hvilka han vill visa det rigtiga i att staten skulle taga telefonväsendet om hand. Men om man ser dessa paralleler från hans synpunkt, i första punkten t. ex., der det var fråga om inkomsterna, skulle jag vilja draga fram andra paralleler, som visa, att staten bör lemna enskilde sin frihet, utan afseende på om staten gör förlust derpå eller ej. Här finnas t. ex. Goodtemplarordnar och andra föreningar, som arbeta i nykterhetens intresse. Det är alldeles tydligt, att i samma mån dessa arbeta med framgång, förlorar staten i inkomster. Jag hoppas dock, att den dag aldrig skall randas, då staten säger: stanna med detta arbete, ty eljest få vi icke någon inkomst af sprittillverkningen!

Det är af annan talare förut påpekadt, att allmänheten redan tagit denna sak om hand såsom sin enskilda affär, och att det i de flesta fall icke är någon särskild vinst dermed förenad.

Jag skall till sist påpeka ännu en omständighet, innan jag ber få yrka bifall till Utskottets hemställan. Om människorna från begynnelsen hade blifvit utrustade med en sådan tordönsstämma eller vi varit hänvisade att tala i ett sådant medium, som hade tillåtit oss meddela oss med hvarandra muntligen på hvilket afstånd som helst, så hade väl icke någon lagstiftning derom varit behöflig; men då nu ett medium upptäckts, elektriciteten, genom hvars användning vi kunna samtala med hvarandra på långa afstånd, så är detta något, som det allmänna ej må lägga sig uti, utan der den enskilde må få ega full handlingsfrihet. Det är ju nemligen här endast fråga om muntliga meddelanden, något som ej kan sägas vara fallet med de meddelanden, som befordras med post och telegraf.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Ljungman: Herr Waldenström har klagat öfver min motions otydlighet, men denna klagan är orättvis, ty en motionär har anspråk på att hans ord skola få gälla hvad de enligt sin lydelse kunna och böra gälla, och man skall därför icke ur en motion plocka ut enskilda lösryckta bitar och gifva dem en betydelse, som är alldeles motsatt den, de enligt sammanhanget måste ega och motionären tydligen afsett.

För att i föreliggande fall visa behovet af en lag, har jag framhållit alla de mot hvarandra stridande intressen, som ur gifna hufvudsynpunkter måste förekomma, och sedan jag det gjort, yttrar jag: "Af hvad här ur förestående synpunkter i största korthet helt ofullständigt blifvit anfördt torde och vara klart, att både talrika och mot hvarandra *stridiga* intressen finnas, mellan hvilkas olika anspråk den

Angående lagstiftning rörande telegraf- och telefonanläggningar i riket.
(Forts.)

lagstiftande eller den styrande makten måste uppträda såsom skiljedomare på ett sådant sätt, att det ena intresset icke må till det allmännas skada göra sig gällande på det andras bekostnad.“ Huru kan man då, såsom Utskottet gjort, plocka ut ur motionens motivering ett enda af dessa för stridiga angifna intressen och påstå, att det är motionärens mening att främja det allena, men åsidosätta de öfriga?

Om jag hade önskat ett verkligt statsmonopol eller, som Utskottet kallar det, ett statsregale, hade det väl aldrig kunnat falla mig in att såsom min motions tydliga hufvudsyfte yrka på *ett ordnadt koncessionsväsende*.

Det hade väl aldrig då kunnat falla mig in att förorda något sådant, som att enskilda personer eller bolag, som vilja anlägga telefon- eller telegrafledningar, skulle tillerkännas särskilda och ganska betydande förmåner. Det torde icke vara för Herr Waldenström obekant, att lagen bör vara till skräck, icke för den oegennyttige, utan blott för den sjelfviske, som vill göra sin egen nytta gällande på andras eller hela allmänhetens bekostnad. Det är tydligen ock en sådan uppfattning, som jag sökt i min motion vinna stadfästelse åt genom en särskild lagstiftning och som ledde mig, då jag nyss yttrade att den oegennyttige icke har något att befara, utan tvärt om kan vänta sig gagn af den lagstiftning, som blifvit af mig ifrågasatt, men att deremot ett motsatt förhållande möjligen komme att inträda, beträffande enskilda personer eller bolag, som vilja bygga telefon- eller dylika anstalter i afsigt att *tjena penningar* på det allmännas bekostnad; ty det är ju naturligt att, då koncessionstiden utgår, regeringen då, innan förnyelse af koncessionen beviljas, gör hemställen till vederbörande myndigheter, såsom länsstyrelsen, stadsfullmäktige eller andra kommunalmyndigheter, huruvida och på hvilka vilkor koncessionen bör kunna bibehållas åt sökanden. Om då en sådan myndighet, t. ex. stadsfullmäktige, skulle säga, att på grund af den erfarenhet, man vunnit på andra orter, borde telefonafgifterna kunna nedsättas, så blir det naturligtvis regeringens skyldighet att tillse, att antingen telefonafgifterna blifva nedsatta och koncessionen i öfverensstämmelse dermed affattad, eller, om bolaget icke vill medgifva någon nedsättning i afgifterna, öfverlåta koncessionen med rätt att inlösa anläggningen åt något annat bolag, förening eller enskild person, som lemnar lägsta anbudet. Man har dervid väl lämpligast att tillgripa den utväg, som t. ex. lagen af den 19 Juli 1832 om dylika koncessioner stadgar för Belgien, eller att koncessionen utbjudes till fri konkurrens på offentlig auktion och lemnas till den, som för billigaste priset vill åtaga sig att betjena allmänheten. Detta synes mig vara den enda möjliga formen för ernäendet af en verksam fri konkurrens med hänsyn till allmänhetens behof af att erhålla tillgång till ifrågavarande samfärdselsanstalter för möjligast billigt pris, under det att en fri täflan med samma syfte i sjelfva verket icke, till följd af dessa samfärdselsanstalters egen natur, kan ega rum mellan ett nödigt antal dylika med hvarandra konkurrerande inrättningar å samma ort. Detta har blifvit ådagalagdt af senare tiders erfarenhet, särskildt i norra Amerikas Förenta Stater, der det nuvarande fria och obundna tillståndet såsom bekant fram-

kallat en ganska allmän och liflig önskan om ioförandet af ett statsmonopol, i afsigt att man derigenom skulle varda qvitt de enskilda bolagens tyranni. I detta afseende vill jag vidare anföra ett exempel från telefonförhållandena här i Stockholm, der man ju, om man vill i största omfattning begagna sig af telefonen, nödgas ställa sig i förbindelse med och erlägga afgift till de två särskilda bolag, som här finnas. Skulle man nu söka att bilda ett tredje telefonbolag, i afsigt att konkurrera med de förut befintliga och nedsätta dessas tariffer, så skulle allmänheten svara: hafva vi icke nog med två bolag, utan skola vi nu nödgas betala afgifter jemväl till ett tredje bolag? Häraf torde vara klart hvad jag i min motion menat med det "faktiska monopol", de ifrågavarande bolagen skulle besitta, och hur litet gagn man här kan hoppas af den fria konkurrensen i dess vanliga form.

Jag har med min motion afsett att få ett ordnad koncessionsväsende i afseende å både telegraf- och telefonanläggningar samt att detta sker med bibehållande af en statens oförkränkta höghetsrätt öfver dem. Herr Waldenström synes ej hafva förmått skilja mellan en höghetsrätt och ett statsmonopol eller insett att jag med min motion omöjligen kunnat åsyfta mer än blott och bart att genom en särskild lag erhålla staten tillerkänd den utslutande rätten att ensam få meddela koncession åt enskilde att anlägga ledningar af ifrågavarande slag. Ett statsmonopols införande förutsätter deremot alls icke någon dylik lag. Hvad vidare beträffar Herr Waldenströms yttrande om att våra statsjernvägar skulle hafva nedsatt sina tariffer under de enskilda jernvägarnes, så kan ett sådant förhållande ju endast lända den trafikerande allmänheten till gagn, och intet kan väl heller vara att ur samma allmänhets synpunkt invända mot, om en konkurrens från statens anläggningar komme att nedtrycka afgifterna för begagnandet af de enskilda bolagens telefonanstalter.

Herr Waldenströms jmförelse mellan telefonavgifterna uti Malmö och Gefle förlorar helt och hållet den betydelse, han gifvit densamma, då man ihågkommer, att abonnementsavgiften till statstelefonen i Malmö medför delaktighet i ett helt provinsnät, utsträckt till flera städer och öfver en folkrik landsbygd, under det att den lägre avgiften till privattelefonen i Gefle väl blott medför förmånen af telefonförbindelse med abonnenterna inom en enda mindre stad. Det vore obilligt fordra, det den större fördelen skulle erhållas lika billigt som den mindre, då den förras åstadkommande kräfver så mycket större kostnad än den senares.

Herr Waldenström framhöll vidare, att allmänheten ej behöfver något *skydd* emot den enskilda egennyttan i föreliggande fall, men förmådde ej nöjaktigt bevisa detta sitt påstående, då han ju endast kunnat åberopa sig på den fria täflans här otillräckliga inflytande. Han önskar sålunda i sjelfva verket karakteristiskt nog obegränsad frihet för den enskilda företagsamheten, hvilken blott skall ega rättigheter utan motsvarande skyldigheter gent emot det allmänna, då min motion åter afsett, att rättigheter och skyldigheter i ifrågavarande fall skulle till främjande af det allmänna bästa noga och jemnt afpassas genom en rättvis lag.

Angående lagstiftning rörande telegraf- och telefonanläggningar i riket.
(Forts.)

Angående
lagstiftning
rörande tele-
graf- och tele-
fonanlägg-
ningar i
riket.
(Forts.)

Herr Thormænius har behagat antyda, det jag med min motion skulle åsyftat införandet af en ny *skatteform*, men att denna antydan är fullt oberättigad, det torde en hvar lätt kunna inhemta af vår Regeringsform, som lemnat Riksdagen full enväldsmakt att ensam pålägga skatter, under det att lagstiftningen tillhör Konung och Riksdag gemensamt. För en ny skatteforms införande är den af mig åsyftade lagen tydligen alldeles obehöflig.

För att icke något tvifvel skall råda, om jag med motionen åsyftat alldeles detsamma som reservationen eller icke, skall jag, såsom jag förut antydtt, helt och hållet ansluta mig till den sistnämnda, och jag yrkar alltså bifall till reservanternas hemställan.

Herr Andersson från Malmö: Jag skall till att börja med be att få uttrycka mitt djupa beklagande öfver, att jag icke vid genomläsningen af motionen — och jag har genomläst den många gånger — kunnat rätt uppfatta motionärens mening. Jag hade tänkt hålla en liten vidräkning med honom och visa på huru många ställen i motionen han satt statens rätt i främsta rummet framför den enskildes, men detta är nu så tydligt och klart påvisadt af Herr Waldenström, att jag icke skall upptaga Kammarens tid med något onödigt prat. Jag skall emellertid, för att ytterligare visa Kammaren, att Utskottet icke tagit så mycket fel, som Herr Ljungman påstår, be att få anföra ännu ett par skäl.

Efter mitt förmenande ligger det starkaste beviset för, att Herr Ljungmans mening är att statens rätt bör sättas i främsta rummet, dels i klämman och dels i hvad han säger på tredje sidan i motionen, der det nemligen heter: *att* statens telegrafverk icke utsättes för en sådan konkurrens från enskilda anläggningar, hvarigenom detsamma beröfvas de inkomster af dess vinstgifvande linier, med hvilkas öfverskott de otillräckligt gifvande, men för allmänheten eller staten outhärliga linierna underhållas“.

Detta yttrande kan jag ej tolka på annat sätt än att motionären anser att, genom medgifvande åt för många enskilde att anlägga telefonledningar, minskning i telegrafverkets inkomster skulle uppstå. Det är nog sanning, att telegrafverkets inkomster på senare tiden något minskats, men detta får man väl ej allenast skriva på telefonens konto, ty, som bekant, har afgiften för presstelegram nedsatts betydligt och telegrafverkets inkomster derigenom minskats. Men om än telegrafverkets inkomster skulle minskas med ett eller annat tusentals kronor om året, bör man väl icke därför söka qväfva en så nyttig och för den stora allmänheten gagnande uppfinning som telefonen.

Jag antager, att det mest talande skälet för Herr Lindh att reservera sig mot Utskottets hemställan och för en annan representant från Norrland att under diskussion uppträda till försvar för motionen varit, att de befarat att blifva beröfvade sina telegrafledningar i Norrland. Men något sådant kan väl icke vara hvarken regeringens, Riksdagens eller Utskottets mening, om än en eller annan linie deruppe skulle bära sig mindre bra.

Det har i motionen betonats, att man borde göra telefonverksam-

heten likställd ungefär med posten och jernvägarne. Det kan man väl dock icke göra. Att staten tagit hand om brefbefordringen och bygandet af hufvudjernvägarne i landet är ganska naturligt, ty härtill erfordras större säkerhet gent emot den stora allmänheten och större kapital än enskilde mäktade åstadkomma, men att staten skall ha monopol på att anlägga telefoner, som äro både billiga att åstadkomma och lätta att sköta, kan jag ej förstå.

Man anser äfven att genom telefonliniernas stora utsträckning postverkets inkomster skulle komma att minskas. Här har jag emellertid i min hand Generalpoststyrelsens senaste årsberättelse, och deraf visar sig att, oaktadt telefonväsendet hade tagit en betydlig utsträckning, antalet postförsändelser ökats från år 1882 till år 1883 med icke mindre än 4,000,000 stycken och att trafikinkomsterna under samma tid ökats med ungefär 400,000 kronor.

Herr Waldenström har redan visat huru stor skillnad det är i abonnementsafgiften mellan städerna Malmö, der staten tagit telefonanläggningen om hand, och Gefle, der anläggningen åstadkommits på enskild väg. I Malmö är den 125 kronor om året och i Gefle 30 kronor. Men det finnes städer, der denna afgift är ändå billigare, såsom Visby, der den är 17 kronor, och Örebro, der den icke är mer än 15 kronor om året. Det är ju en stor skillnad.

Det skulle kunna anföras ännu flera skäl för påståendet, att Herr Ljungman i sin motion menat, att statens rätt bör sättas i främsta rummet, men jag skall inskränka mig till att endast hänvisa till klämman, der det heter: "genom hvilken kronans uteslutande rätt tryggades"; jag hemställer om någon kan tyda dessa ord på annat sätt än Utskottet gjort. Jag skall icke upptaga Kammarens tid längre, utan anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, framstälde Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall till det yrkande, som innefattades i Herr Månssons vid utlåtan- det fogade reservation; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Då votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskott hemställt i Utlåtandet N:o 6 (i samlingen N:o 17), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit det yrkande, som framstälts uti den af Herr Ivar Månsson afgifna, vid utlåtan- det fogade reservation.

*Angående
lagsättning
rörande tele-
graf- och tele-
fonanlägg-
ningar i
riket.
(Forts.)*

Omröstningen, på öfligt sätt verkställd, utföll med 116 ja och 57 nej; och hade Kammaren alltså bifallit Utskottets hemställan.

§ 12.

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken.

Härefter skedde föredragning af Banko-Utskottets Utlåtande N:o 7 i anledning af väckta motioner om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken.

Uti särskilda, vid innevarande riksdag väckta och till förberedande behandling af Banko-Utskottet hänvisade motioner (nemligen motionen N:o 43 i Första Kammaren samt motionerna N:is 120, 38, 67, 86, 117, 126, 127 och 142 inom Andra Kammaren) hade förslag framstälts:

af Herrar *P. M. Söderberg* och *O. Erickson*, om inrättande af ett Riksbankens afdelningskontor i *Jönköping*:

af Herr *N. Nilsson* i *Vrångebol*, om dito i *Karlstad*:

af Herr *A. P. Danielson* om dito i *Kalmar*:

af Herrar *A. Hansson* och *S. M. Olsson*, om dito i *Falun*:

af Herr *J. G. Granlund*, m. fl. om dito i *Linköping*:

af Herr *J. Jonsson*, om dito i *Sköfde*:

af Herr *C. M. Huss*, om dito i *Sundsvall*, samt

af Herr *S. F. Norén*, om dito i *Borås* eller *Ulricehamn*;

hvarförutom

Herr *A. Nilsson* i *Rinkaby* (motion N:o 57), under förutsättning att Riksdagen komme att i hufvudsak biträda en vid innevarande riksdag väckt motion i fråga om upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna tiokronesedlar, hemställt det Riksdagen måtte besluta, "att uti en hvar af residensstäderna i de 17 af rikets län, hvilka för närvarande äro i saknad af riksbankskontor, skola under loppet af åren 1885, 1886, 1887 och 1888 inrättas afdelningskontor af Riksbanken, afsedda för enahanda slags rörelse, som i Riksbankens öfriga afdelningskontor drifves, och med bemyndigande för Fullmäktige ej mindre att till kontoren anvisa erforderliga diskonterings- och utlåningsbelopp än ock att tills vidare, och intill dess Riksdagen anorlunda beslutar, tillsätta kontorsstyrelserna, förordna om deras funktioner och sättet för dessas utöfvande, bestämma arfvoden för styrelseledamöterna, besluta om tjänstemännens antagande, göromål och aflöning samt i öfrigt vidtaga alla erforderliga åtgärder för kontorens öppnande hvart efter annat före utgången af nyssnämnda år 1888".

Uti infordradt utlåtande öfver de sålunda väckta motionerna hade fullmäktige i Riksbanken ansett det svårligen kunna befinnas fullt välbetänkt att genom upprättande af nya afdelningskontor, som skulle utbrytas ur hufvudkontoret, inskränka detta senares verksamhet och splittra dess krafter; hvaremot och då Göteborgskontoret fått en omfattning, som för ett afdelningskontor med dess mera begränsade arbetskrafter vore väl vidsträckt, fullmäktige ansett lämpligt, att Skaraborgs län, hvars länetransaktioner vid Göteborgskontoret uppgå till öfver 2 millioner kronor årligen, blefve afskildt från Göteborgskontorets distrikt och komme att bilda ett eget sådant med särskildt bankkontor, hvilket

i så fall synts fullmäktige böra förläggas i Sköfde på grund af denna stads jemförelsevis centrala läge inom Skaraborgs län och de lätta jernvägskommunikationerna till densamma.

På grund af hvad i ämnet förekommit hemställde Utskottet i förvarande utlåtande, att Riksdagen måtte besluta inrättande af ytterligare två afdelningskontor af Riksbanken, förlagda det ena i Jönköping och det andra i Sundsvall.

Vid utlåtandet funnos fogade reservationer:

af Herrar Friherre *Åkerhielm*, *Peyron*, *Räuf*, Grefve *Hamilton*, *Falk* och *Söderhjelm*, hvilka ansett sig böra rösta emot hvarje förslag att för närvarande inrätta nya afdelningskontor af Riksbanken;

af Herr *Lyttkens*: som ansett att Jönköping, såsom varande residensstad och en stad med stor industri och handel samt med lätta kommunikationer, vore den plats, som först borde komma i fråga såsom lämplig för ett afdelningskontor;

af Herr *Olsson*; samt

af Herr *von Baumgarten*, som yrkade bifall till Herrar Bankofullmäktiges förslag om inrättande af ett afdelningskontor i Sköfde.

Efter det Utskottets berörda hemställan blifvit uppläst lemnades ordet åt

Herr *Lyttkens*, som yttrade: Om afdelningskontor af Riksbanken skola inrättas, är det angeläget att, innan dessa afdelningskontor mångfaldigas, tillse efter hvilken plan man dervid har att gå. Vi hörde för en tid sedan vid denna riksdag, då fråga var om afskrifning af en del fordringar ur afdelningskontorets i Göteborg räkenskaper, en talare på stockholmsbanken, Herr *Sjöberg*, uppträda och fråga, huru det var möjligt, att sådana förhållanden som de då ifrågavarande kunde ega rum, samt framställa den önskan, att en plan för afdelningskontorens verksamhet m. m. måtte uppgöras, så att de komme i närmare samband med hufvudkontoret och dess styrelse. Banko-Utskottet hyste samma åsigt förra året, då det inkom med förslag att Riksdagen måtte uppdraga åt bankofullmäktige att uppgöra en plan till organisation för afdelningskontoren. Men detta förslag föll på Första Kammaren, som ej ville antaga detsamma. Då vid detta års början så många förslag framställdes om inrättande af afdelningskontor, beslöt Banko-Utskottet, på derom väckt fråga, att anmoda bankofullmäktige att inkomma med en plan icke blott för platserna, der de nya afdelningskontoren skulle förläggas, utan äfven huru deras verksamhet skulle ordnas för att blifva tillfyllestgörande och utan att Riksbankens hufvudkontors verksamhet derigenom rubbades eller allt för mycket inskränktes. Bankofullmäktige funno dock icke skäl att inkomma med någon ordentlig plan för detta, utan framställde endast ett enkelt palliativ-förslag, eller att för närvarande inrätta blott ett afdelningskontor. Fullmäktiges utlåtande, som finnes återgifvet i den reservation, som mot Utskottets betänkande är afgifven af en af Första Kammarens ledamöter, går nemligen ut derpå, att det för närvarande icke torde vara välbetänt att genom upprättande af nya afdelningskontor splittra Riksbankens

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

verksamhet. Fullmäktige hafva för denna åsigt meddelat åtskilliga sifferuppgifter, som för mig varit talande, och då jag anser, att fullmäktige äro de som hafva mesta kännedom och erfarenhet i denna fråga, tror jag, att deras utlåtande äfven för andra bör ega vitsord. Men om och när det skulle blifva fråga om inrättande af flera afdelningskontor, så hafva inom Utskottet de mesta sympatierna uttalats för den af Herr Anders Nilsson i Rinkaby afgifna motionen, nemligen att afdelningskontoren böra förläggas i residensstäderna, och denna åsigt finnes äfven vara uttalad af bankofullmäktige förlidet år, då de säga att residensstäderna torde vara de, som i första rummet böra komma i fråga. Men det oaktadt hafva bankofullmäktige i år kommit till det slut, att, om ett nytt afdelningskontor i år skulle inrättas, detta borde förläggas till Sköfde. Jag för min del kan ej finna Sköfde vara rätta platsen, utan anser, i likhet med fullmäktiges förra året uttalade åsigt, Jönköping för denna trakt vara bäst och lämpligast. Till detta afdelningskontor skulle då tilldelas såsom distrikt hela Jönköpings län samt största delen af Skaraborgs län och en del af Elfsborgs län, nemligen Redvägs härad, hvaremot det öfriga af Skaraborgs län skulle hänföras till afdelningskontoret i Göteborg.

Fullmäktige säga i år om Jönköping, att för afdelningskontors inrättande der finnas lokala hinder, men uppgifva icke, om dessa skulle förefinnas i sjelfva staden eller i kommunikationshänseende. Om några lokala hinder förekomma i sjelfva staden, känner jag icke, men jag antager, att i en så stor stad som Jönköping väl finnes lämplig lokal att tillgå. Och hvad angår jernvägskommunikationer, står Jönköping icke efter Sköfde i något afseende. Dertill kommer, att Jönköping är residensstad med stor handels-, fabriks- och affärsrörelse, hvilket Sköfde ej har.

Hvad åter Sundsvall vidkommer, som af Banko-Utskottet föreslagits, hafva bankofullmäktige yttrat, att af Sundsvall och Hernösand det senare bör sättas i främsta rummet, och för min del anser jag också Hernösand såsom residensstad lämpligare än Sundsvall. Sundsvall har visserligen större affärsrörelse, men denna rörelse är hufvudsakligen trävaruexport, och dess behof skulle tillräckligt kunna tillgodoses, äfven om afdelningskontoret lades till Hernösand. Anledningen till att jag håller på residensstäderna såsom säte för afdelningskontoren är, att jag hoppas, att i en framtid statens skatteuppbörd och utbetalningar må kunna verkställas genom samarbete med Riksbanken, hvarigenom lättnad vunnas i den allmänna rörelsen och kanske en del tjenstemän kunde indragas. Men detta mål vinnes ej genom afdelningskontors förläggande i andra städer.

Ehuru jag ingalunda är emot att Riksbankens verksamhet utsträcker, måste jag dock gilla hvad bankofullmäktige i sitt utlåtande förra året yttrade om, att man bör gå varsamt till väga och ej brådstörtadt samt dessutom i en viss ordning. Härtill kommer, att förslag nu föreligger om ett delvis nytt banksystems införande. Som herrarne finna af sammansatta Stats- och Banko-Utskottets utlåtande N:o 3, är deri föreslaget att ingå med en skrifvelse om ett förslag, som afser återgång till en enda sedelutgifvande bank för hela riket. Flere banker

skulle fortfarande komma att finnas, men blott en sedelutgifvande. Om detta förslag leder till något resultat, är det af vigt att icke på förhand utvidga bankens verksamhet på nuvarande grunder, utan att man väntar och ser tiden an, huru dessa förslag skola blifva och hurudana afdelningskontoren böra blifva.

Om till följd af förändrad banklagstiftning en eller annan privatbank skulle komma att upphöra, är det angeläget, att Riksbanken icke på förhand inrättar för många afdelningskontor, så att den icke i så fall skulle kunna inrätta ett sådant der det då behöfdes, och innan man med någorlunda säkerhet vet, hvar sådana bäst kunna behöfvas, är det bäst att gå försigtigt till väga.

Af alla dessa skäl vill jag för närvarande, och i likhet med hvad bankofullmäktige föreslagit, icke vara med om inrättandet af mer än ett afdelningskontor af Riksbanken, men skiljer mig från deras mening så till vida, att jag anser Jönköping och icke Skövde vara den ort, der detta afdelningskontor lämpligast bör förläggas.

Jag yrkar således, att Riksbanken för närvarande inrättar ett afdelningskontor i Jönköping, med distrikt ungefärligen som jag föreslagit, och att bankofullmäktige måtte få i uppdrag att vidtaga de åtgärder, som erfordras i och för anläggande och igångsättande af nämnda afdelningskontor.

I detta yttrande instämde Herr *Abr. Rundbäck*, hvarjemte Herr *Pehrsson* i Törneryd förklarade sig instämma i det yrkande, som af Herr *Lyttkens* i ämnet framstälts.

Vidare anförde:

Herr E. P. Jonsson: Herr Talman! Ehuru jag är den från städerna Sundsvall och Hernösand mest aflägsse boende representanten för Vesternorrlands län, då jag nemligen har omkring aderton mil till Sundsvall och omkring tolf och en half mil till Hernösand, kan jag dock icke, äfven om mitt utprädande icke skulle behaga herrar lottägare i Hernösands enskilda bank, som har fyra bankkontor inom länet, nemligen hufvudkontoret i Hernösand och afdelningskontoren i Örnsköldsvik, Nyland och Sollefteå, såsom en af länets representanter underlåta att yttra mig i denna fråga, för så vidt den rör det föreslagna Riksbankens afdelningskontor i Sundsvall. Utskottets betänkande upplyser icke, om det föreslagna bankkontoret skall blifva ett afdelningskontor för endast Sundsvalls stad eller för Vesternorrlands län, men jag antar, att det är afsedt för hela länet. Och är det så, att det skall blifva ett afdelningskontor för hela länet, anser jag, att det också bör förläggas på en ort med centralt läge inom detsamma. Om ifrågavarande afdelningskontor förlades till Sundsvall, skulle det i följd af denna stads belägenhet i sydöstra delen af Vesternorrlands län blifva endast Sundsvall och provinsen Medelpad, som finge nytta och gagn af detsamma. Den mest centrala punkten, som lämpar sig för ett Riksbankens afdelningskontor för Vesternorrlands län, är Hernösand, som också är länets residensstad. Man kan säga, att Vesternorrlands län

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

består af trenne från hvarandra något skilda delar, nemligen Medelpad, södra Ångermanland och norra Ångermanland. Inom den mellersta af dessa länsdelar, eller södra Ångermanland, ligger Hernösands stad. Med detta inom länet centrala läge, och då Hernösand är länsresidensstad och således inom sig hyser landtränteriet, hvarest merendels utan ränta finnas ineliggande penningar, som lätt kunde utanordnas till ett i denna stad förlagdt afdelningskontor, anser jag för min del Hernösand vara rätta platsen för ett afdelningskontor inom Vesternorrlands län.

Beträffande läget af några orter och delar inom länet i förhållande till Hernösand ber jag att få nämna, att Sundsvall ligger omkring fem mil söderut från Hernösand. Köpingen Örnköldsvik är belägen omkring elfva mil derifrån i nordlig riktning och är omgifven af norra Ångermanland. I nordvestlig riktning från Hernösand äro södra Ångermanlands nedra och öfra fögderier belägna längs efter den segelbara Ångermanelfven, på hvilken under sommaren daglig ångbåtsfart eger rum dels till den sex mil från Hernösand belägna Nylands lastageplats och dels till den tio mil från nämnda stad belägna Sollefteå handelsplats, der den beslutade norra stambanan framgår, hvilken äfven kommer att beröra den inom öfra fögderiets södra ådal belägna Hellgumsjön. Emellan Hernösand och Sollefteå finnas på ömse sidor af Ångermanelfven flera industriella verk och anläggningar. Större delen af öfra fögderiet är belägen ofvanför Sollefteå.

Motionären, Herr Huss, har visserligen föreslagit, att ett Riksbankens afdelningskontor skulle inrättas i Sundsvall, men när man skall förlägga ett dylikt kontor till ett län, anser jag att man bör tillse, att det, så vidt ske kan, förläggas till en så centralt belägen ort, att det länder hela länet till nytta, ty det är ju klart, att ju flere som äro i tillfälle att begagna sig af det samma, desto större blifver inkomsten för banken. Man har således allt skäl att fråga, hvarför icke motion väckts vid denna riksdag om förläggande af ett afdelningskontor för Riksbanken till Hernösand. Till svar härå vill jag erinra, att jag jemte trenne andra af länets representanter redan vid 1882 års riksdag väckt motion härom, hvilken motion jemte flere andra dylika afstyrktes af Banko-Utskottet, som till stöd för sitt afstyrkande åberopade, bland annat, dels att uppgörande af en *fullständig* plan i fråga om inrättande af nya afdelningskontor erfordrades, och dels att en komité blifvit tillsatt af Kongl. Maj:t med uppdrag att afgifva yttrande och förslag i fråga om ny lag för enskilda banker, hvilken lag borde inväntas, innan nya afdelningskontor kunde ordnas. Ifrågavarande Utskotts utlåtande vid 1882 års riksdag lyder i uppgifna hänseendet sålunda:

“Under sådana förhållanden kunde fullmäktige för närvarande icke tillstyrka upprättandet af nya afdelningskontor. Skulle detta fortfarande yrkas i sådan utsträckning, som de nu väckta motionerna synas antyda, borde, efter fullmäktiges mening, en plan efter allmängiltiga grunder uppgöras för bestämmande af hvilka afdelningskontor skulle upprättas och hvilket område borde tilläggas hvarje kontor, samt först derefter nya kontor i öfverensstämmelse med den uppgjorda planen, i mån som Riksbankens ställning det medgäfv, anläggas.

“Ehuru Utskottet i enlighet med sina vid de senaste riksdagarne uttalade åsigt, fortfarande anser önskvärdt, att Riksbankens tillgångar göras för rikets olika delar så användbara ske kan för lättnad i handel och rörelse samt att för detta ändamål afdelningskontor af Riksbanken varda i den mån behof af sådana uppstå och Riksbankens ställning medgifver tid efter annan upprättade, och ehuru Utskottet af denna anledning under 1880 och 1881 årens riksdagar tillstyrkt väckta förslag, hvarigenom afdelningskontor af Riksbanken blifvit förstnämnda år i Östersund och sistlidna år i Vexjö anlagda, har Utskottet dock, lika med fullmäktige, funnit sig icke kunna till någon af de vid denna riksdag väckta ofvan omnämnda motionerna under nuvarande förhållanden tillstyrka bifall. Såsom ostridigt torde få antagas, att en vidare utgrening af Riksbanken medelst inrättande af afdelningskontor i främsta rummet bör ske å orter, der handels- och näringslivets starkare utveckling företrädesvis sådant kräfvär, hvarigenom naturligen gynnammaste resultatet för så väl allmänna rörelsen som Riksbanken af kontorens verksamhet ernås. I följd häraf och då icke alla anspråk, som på dylika kontors anläggande framställas, kunna samtidigt tillfredsställas, bör hvarje vidare utveckling af denna bankens organisation föregås af en omsorgsfull utredning i fråga om de orter inom riket, hvar-est med hänsyn till belägenhet, rörelsens behof och andra inverkande omständigheter afdelningskontoren må finnas böra förläggas. Härpå fäste ock Utskottet uppmärksamhet redan vid 1879 års riksdag, då fråga första gången förevar om upprättande af ett Riksbankens afdelningskontor i Östersund, ehuru de särskilda förhållanden, som talade för ett afdelningskontor derstädes, vid påföljande riksdag föranledde bifall till då förnyad framställning om anläggande af detta afdelningskontor sådan utredning förutan, till hvilken utgång dock jemväl torde i någon mån hafva bidragit, att förslag vid sistnämnda riksdag icke var väckt om upprättande annorstädes af något riksbankskontor, ett förhållande, som ock var för handen nästlidna år, då beslut af Riksdagen fattades om inrättande af riksbankskontoret i Vexjö. Nu åter, då icke mindre än tio särskilda förslag föreligga om inrättande af lika många afdelningskontor i skilda delar af riket, nemligen af sex inom hufvudkontorets och fyra inom Göteborgskontorets nuvarande område, framställer sig behofvet af en plan i fråga om anordnande af nya kontor såsom en bjudande nödvändighet. För framläggande af en sådan plan, äfven om den kunde under innevarande riksdag hinna att efter förefintliga förhållanden tillfredsställande utarbetas, läser dock den nuvarande tidpunkten desto mindre kunna anses vara den rätta, som, efter hvad känt är, en komité, i enlighet med sist hållna Riksdags hemställan, blifvit af Kongl. Maj:t tillsatt med uppdrag att afgifva yttrande och förslag ej mindre i fråga om ny lag för enskilda banker med rätt att utgifva egna sedlar, än ock angående de förändringar, hvilka med afseende å Riksbanken böra ifrågakomma, i händelse en större eller mindre inskränkning skulle komma att ske i den sedelutgifningsrätt, som för närvarande tillkommer enskild bank. Först efter det denna komité fullgjort berörda sitt uppdrag och dess förslag blifvit vederbörligen pröfvadt samt den ställning Riksbanken och de

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

Om inrättan-
de af ytter-
ligare afdel-
ningskontor
af Riks-
banken.
(Forts.)

enskilda bankerna komma att intaga till den allmänna rörelsen derigenom blifvit för framtiden bestämd, torde någon tillfredsställande plan i afseende å Riksbankens vidare utvidgning genom afdelningskontor kunna uppgöras.

Med stöd af hvad sålunda blifvit anfördt och då, såsom fullmäktige äfven antydt, betydliga belopp af Riksbankens nuvarande tillgångar skola, enligt Riksdagens beslut, intill 1884 års utgång hållas de enskilda bankerna såsom vaxlingsförskott till handa, samt då genom de tre senast inrättade afdelningskontoren, eller dem i Luleå, Östersund och Vexjö, samtliga de län, nemligen Norrbottens, Jemtlands och Kronobergs län, uti hvilka några hufvudkontor af enskilda banker icke finnas, blifvit med riksbankenskontor försedda, och några särskilda omständigheter af beskaffenhet att nu påkalla inrättande af ytterligare sådana kontor företrädevis å någon af de orter, motionerna omfatta, icke äro för handen, föranlåtes Utskottet hemställa, att ifrågavarande motioner för närvarande icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Denna Utskottets hemställan blef af Riksdagen godkänd.

Orsaken, hvarför icke någon ny motion blifvit väckt om inrättande af ett Riksbankens afdelningskontor i Hernösand, härör deraf, att ännu icke något förslag till ny banklag blifvit afgifvet af den därför tillsatta komité ej heller af Kongl. Maj:t framlagdt till Riksdagens bepröfvande, samt icke heller någon sådan plan för afdelningskontoret blifvit uppgjord, såsom Banko-Utskottet 1882 äskade, innan några flera afdelningskontor kunde medgifvas. Deruti ligger orsaken, hvarför förnyad motion icke blifvit framlagd.

Ehuru motion om förläggande af ett afdelningskontor i Vester-norrlands län till dess residensstad Hernösand icke blifvit väckt vid denna riksdag, så bör man dock, enligt mitt förmenande, undersöka länets olika förhållanden, innan man förlägger afdelningskontoret till en annan plats än residensstaden. I ett så vidsträckt län som Vester-norrland äro de industriella anläggningarne och i synnerhet jordbrukarne spridda långt ifrån hvarandra.

Då Banko-Utskottet nu synes hafva kommit till en annan åsigt om denna fråga än 1882, så anser jag det böra till nästa år anstå med afgörandet om afdelningskontoret i Sundsvall, för att grundligare taga kännedom om rätta platsen för ett afdelningskontor inom Vester-norrlands län. Motion kommer då att väckas om förläggande af ett Riksbankens afdelningskontor till residensstaden Hernösand.

Af uppgifna omständigheter anhåller jag, Herr Talman, att få yrka bifall till Herr Lyttkens' reservation och afslag å Utskottets hemställan, i hvad den skiljer sig från den samma.

Herr Danielson: Såsom herrarne finna af de många motioner, som vid innevarande riksdag blifvit väckta i syfte att få afdelningskontor af Riksbanken förlagda i landsorten, så är intresset för denna fråga ganska omfattande, och jag måste beklaga den envishet, med hvilken bankofullmäktige sätta sig emot en sådan utflyttning af Riksbankens verksamhet. Detta kan hvar och en finna, som tagit del af

betänkandet. Det har sagts, att man bör gå varsamt och icke brådstörtadt till väga i denna sak. Jag kan för min del icke inse, att man med afseende å inrättandet af nya Riksbankens afdelningskontor gått brådstörtadt till väga. Ser man på de uppgifter, som i detta afseende föreligga i en af de reservationer som afgifvits, så finner man, att afdelningskontoren i Göteborg och Malmö inrättades år 1823; det är således 62 år sedan dessa tvenne kontor kommo till stånd. Man hvilade sig derefter i 28 år, då man inrättade ett kontor i Visby; efter ytterligare 13 år öppnades kontoret i Luleå och 8 år senare kontoret i Östersund samt 1 år derefter kontoret i Vexjö. Man har nu under 4 år icke inrättat ett enda afdelningskontor i landsorten, och jag kan således icke finna, att man i denna fråga gått brådstörtadt till väga. Som man finner, har Riksbanken 8 afdelningskontor i landsorten.

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

Ser man derjemte på de förteckningar, som föreligga och af hvilka jag tagit kännedom, så finner man att vi hafva 27 enskilda banker, och dessa hafva sammanlagdt 174 afdelningskontor. Läger man der till de kredit- och handelsbolag, de köpmans- och folkbanker, som nu finnas, så äro dessa 19 med ett antal af 32 afdelningskontor. Det är således en väsentlig skilnad emellan Riksbanken med sina 8 kontor och de enskilda bankerna, hvilka tillsammans hafva 174 afdelningskontor i landsorten. Skånes enskilda bank har ensam 17 afdelningskontor. Gör man vidare jemförelse, så finner man att 7 enskilda banker hafva flera afdelningskontor än Riksbanken:

2	hafva	7	afdelningskontor
5	"	6	"
6	"	5	"
4	"	4	"
1	har	3	"
1	"	2	" och
1	"	1	"

hvilket sistnämnda finnes i Visby. Man kan därför påstå, att Riksbankens verksamhet sedan 1823 gått ganska makligt framåt, om man nemligen tager i betraktande dess utveckling i landsorten.

Det torde därför icke vara för tidigt, att man nu ser till att Riksbanken, såsom den bör, kommer att gagna landet mer än hittills skett. Jag tror att man är öfverens derom, att de län, der Riksbanken har afdelningskontor, hafva, så att säga, en regulator på penningmarknaden. Det är allom bekant, huru de enskilda bankerna äro sammansatta; det är endast för att förtjena penningar, och deras hela verksamhet går också i den riktningen. Under kritiska tider vet man till och med, att de enskilda bankerna haft god lust att skörta upp folk. Jag tror därför, att om Riksbanken mera utvidgade sin verksamhet i landsorten och der blefve mera tillgänglig för allmänheten, så skulle detta vara nyttigt icke endast för reglerandet af penningvärdet, så att man finge en jemn och säker räntefot, utan det skulle äfven åstadkomma och betrygga en stadigvarande penningtillgång.

Om inrättan-
de af ytter-
ligare afdel-
ningskontor
af Riks-
banken.
(Forts.)

Riksbankens hufvudsakliga syfte bör naturligtvis vara att göra sina penningar tillgängliga för allmänheten och låta detta betalningsmedel komma ut i marknaden. Jag kan därför icke annat än förundra mig öfver att riksbankfullmäktige, som i första rummet skulle hafva vården om bankens verksamhet, yttrat sig såsom de här gjort. Som man ser, så vilja de icke inrätta ett enda afdelningskontor i landsorten, utan anse att man bör iakttaga den största varsamhet i detta fall, samt att det skulle inskränka bankens verksamhet, i fall det skulle ske efter en utarbetad plan. Denna plan blifva de icke öfverens om. I fjor framlades flera förslag för bankofullmäktige, men någon plan blef ändock icke utaf. I stället satte de sig att kritisera ett utkast till en sådan plan, som hade uppgjorts af bankofullmäktiges dåvarande ordförande. Det var det svar, som Utskottet då fick; nu svarar man på samma sätt och hänvisar på den så kallade bankkomiténs utlåtande. Jag undrar då, om det är skäl att hysa allt för stora förhoppningar i afseende å denna bankkomité och om man för den skull bör uppskjuta frågans afgörande. Hvar och en, som tagit del af betänkandet, skall finna att det är ett fullkomligt missfoster. Jag tror icke, att Riksdagen skall vara villig att på ett sådant sätt kasta ifrån sig det inflytande, som Riksdagen utöfvar på Riksbanken, och jag kan icke heller föreställa mig, att Riksdagen skulle vara benägen att afhända sig den del i förvaltningen af Riksbanken och tillsättandet af dess styrelse, som Riksdagen nu eger. Det skulle blifva så, att hvarje Kammare egde rätt att utse 24 ombud till den så kallade bankstämman, och de hade sedermera knappast mera med bankens förvaltning att skaffa, ty bankstämman skulle sedan besluta om val till bankens styrelsereglemente och revision. Sedermera skulle Kongl. Maj:t få rätt att tillsätta ordförande och kontrollant, hvilken senare hade sådan maktfullkomlighet, att han, så vida jag fattat det rätt, skulle till och med kunna under vissa förhållanden förbjuda bankens verksamhet. Det kan väl icke vara möjligt, att man vill slå in på en sådan väg. Jag kan därför icke annat än beklaga, att komitéen kommit med ett förslag, som, för mig åtminstone, är så motbjudande. Jag hoppas således, att man ej skall komma att gå i den riktningen, helst man väl icke torde kunna visa, att Riksdagen hittills så missbrukat sin makt att handhafva Riksbankens angelägenheter, att denna makt bör Riksdagen fråntagas.

I likhet med hvad vice ordföranden i Banko-Utskottet antydt, anser jag, att afdelningskontoren helst böra förläggas i residensstäderna, och jag anser det vara önskvärdt och berättigadt att sträfvä för ett sådant mål. Genom en sådan anordning skulle nemligen den inflytande skatteuppbörden kunna direkt insättas i afdelningskontoren och en del utbetalningar ske genom desamma, hvilket ju vore en stor fördel. Jag vill därför icke vara med om Utskottets tillstyrkande af Sundsvall såsom plats för afdelningskontor. Jag tror, att först bör hvarje residensstad hafva sitt afdelningskontor, innan man går till affärsstäderna. Hvad åter beträffar Jönköping, har jag intet mot Utskottets förslag. Jag tror att Jönköping är en mycket lämplig plats, och att det vore välbetänkt, om ett afdelningskontor der komme till

stånd. Men då jag är öfvertygad att Riksbankens tillgångar medgifva inrättandet af ej blott ett utan två till tre afdelningskontor, vore det enligt min uppfattning riktigt, om Riksdagen nu beslöte inrättande af afdelningskontor i åtminstone två residensstäder. Det vexelförskott, Riksbanken lemnade de enskilda bankerna vid femkronesdarnes indragning, är nu återbetaldt, och Riksbanken har ju erhållit mer än hälften af sista bankovinsten. Under sådana förhållanden ber jag få yrka den förändring i Utskottets förslag, att i stället för Jönköping och Sundsvall sättes Jönköping och Kalmar. Det kan nu sägas, att hvar och en vill draga åt sitt håll, men för min del ser jag intet underligt i, att hvar och en för sin ort söker få en sådan bankinrättning, och för öfrigt är detta förslag icke endast mitt utan äfven mina fem länskamraters. Kammaren har ju alltid sin rätt att besluta, och om vi skulle få en votering mera, så är det väl ej så farligt. En hvar har ju för öfrigt rätt att framställa yrkande, och jag tager mig därför friheten hos Herr Talmannen anhålla om den ändring i Utskottets förslag, att i stället för Sundsvall sättes Kalmar. Jag skulle visserligen kunna yttra åtskilligt om fördelen att få ett afdelningskontor i Kalmar, men det tjänar ingenting till. Herrarne kunna nog förstå, att i följd af stadens egenskap af residensstad och goda läge samt många affärgrenar ett afdelningskontor derstädes skulle få mycket att göra och antagligen bära sig bra jemte det att det skulle gagna orten. Jag ber således om proposition å detta mitt yrkande, eller att Riksdagen ville i enlighet med min motion besluta inrättandet af ett afdelningskontor i Kalmar.

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

Herr Sjö: Då jag deltagit i det slut, hvartill Utskottet kommit, ber jag att få yttra några ord i frågan. Säsom herrarne af betänkandet se, hafva bankofullmäktige med anledning af de förlidit år väckta motionerna efter erhållen remiss i afgifvet utlåtande tillstyrkt inrättande af två nya afdelningskontor, ett i Jönköping och det andra i Sundsvall eller Hernösand. I år hafva fullmäktige tillstyrkt ett i Sköfde. Således summa tre. Men då inrättandet af alla dessa tre icke kunde vinna bifall i Utskottet, slöt jag mig till det förslag, som nu föreligger i Utskottets betänkande. Detta gjorde jag af det skäl, att enhvar af dessa städer har större befolkning än Sköfde. Sköfde har omkring 4,000 invånare, men Jönköping omkring 18,000 och Sundsvall omkring 10,000, allt jemna tal. I Jönköping råder liflig handels- och affärsrörelse. Många industriella anläggningar finnas, bland hvilka jag erinrar om tändsticksfabriken, Munksjö pappersbruk, åtskilliga mekaniska verkstäder, Husqvarna gevärs- och symaskinsfabrik m. fl. På samma sätt är det i Sundsvall. Der finnas många industriella anläggningar och en mycket liflig handelsrörelse, och jag tror icke jag säger för mycket, då jag påstår, att der finnas de största trävarufirmorna inom landet, samt då härtill kommer, att landtbefolkningen omkring dessa städer likasom stadsbefolkningen är idog och arbetssam och gerna behöfver billigare lån för sina företag än de i enskilda bankerna kunna erhålla, har detta varit en tillräcklig anledning för mig att inom Utskottet föredraga tillstyrkandet af ett Riksbankens

Om inrättan-
de af ytter-
ligare afdel-
ningskontor
af Riks-
banken.
(Forts.)

afdelningskontor i Sundsvall framför ett sådant i Hernösand. Det kan hända att den siste talaren hade rätt, då han yttrade, att man bör inrätta afdelningskontor i residensstäderna framför affärsstäderna, men nog måste man väl äfven se till, att affärerna blifva hjälpta i den ena staden så väl som i den andra, och således bör man icke föredraga just residensstäderna. Detta är min uppfattning af saken, och jag har därför biträdt det nu föreliggande förslaget. Man bör se saken äfven från en annan synpunkt, nemligen den af utvidgandet af Riksbanken och dess verksamhet. Jag tror att vi litet hvar skola vara öfverens om, att detta icke kan ske på ett lättare sätt än genom att inrätta afdelningskontor i landsorten. Herrarne minnas att vid 1879 års riksdag fattades det beslutet, att de enskilda bankernas fem-kronesedlar skulle indragas. Utgifningsrätten af dessa sedlar öfverlemnades åt Riksbanken, under det Riksbanken skulle lemna de enskilda bankerna s. k. vaxlingsförskott. Dessa förskott äro nu slut. Såsom vi se af det betänkande, som förliden gårdag inkom till Kammaren, har Sammansatta Stats- och Banko-Utskottet tillstyrkt en skrivelse till Kongl. Maj:t af innehåll, att all sedelutgifning för de enskilda bankerna skall upphöra.

Detta anser jag vara ett talande skäl för att vi nu böra vidtaga en utvidgning af Riksbankens verksamhet genom inrättande af de två kontor, som här föreslagits, och då, såsom herrarne alla veta, vi i år beslutat förstärka Riksbankens grundfond med 5 millioner och då man vet, att hvarje afdelningskontor i förlag från Riksbanken icke har mer än 1 à 2 millioner, så skulle man i år godt kunnat tillstyrka inrättandet af 3 afdelningskontor, hvilket jag gerna skulle önska. Detta har Utskottet icke gjort, därför att man varit af den åsigt, att man bör gå varligt till väga. Vore nu så, att Riksdagen beslutade att icke dröja för länge med att öfvertaga all sedelutgifning och frånhända de enskilda bankerna densamma, så tror jag, att ett sådant förfarande skulle vara ganska brådstörtadt, om man icke dessförinnan hade utvidgat Riksbanken genom inrättande af afdelningskontor i landsorten, hvilket jag anser klokheten bjuder oss att göra.

Redan förlidet år uttalade bankofullmäktiges ordförande sig för att man under åren 1885—1886—1887 skulle inrätta sex Riksbankens afdelningskontor. Jag tror därför, att man om vederbörande icke kan säga, att de icke framlagt någon plan, och jag vågar påstå att någon annan plan icke gerna kan komma i fråga än den, hvilken bankofullmäktige förelagt Banko-Utskottet.

Här kan äfven tänkas ett annat skäl, som talar för inrättandet af sådana kontor, och det är att Riksbanken under förlidet år hade i en bank i Köpenhamn inestående öfverskott, som ej behöfdes för Riksbankens rörelse, omkring $2\frac{1}{2}$ millioner kronor emot, om jag icke missminner mig, en ränta af 2 procent. Denna upplysning lemnades åtminstone inom Utskottet. Hade dessa penningar anvisats till ett afdelningskontor, så hade förtjensten på desamma blifvit långt större.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Christenson: Då Riksdagen år 1875 beslöt, att hälften af Riksbankens vinst skulle åt Riksbanken öfverlemnas för att förstärka densamma, så fattades detta beslut i det syfte, att Riksbanken skulle blifva i stånd att utvidga sin verksamhet genom inrättande af afdelningskontor i de olika delarne af landet. Sedan dess hafva 10 år förflutit, under hvilken tid endast två sådana kontor inrättats, det ena i Östersund och det andra i Vexjö, hvilket senare öppnades 1881, således för 4 år sedan. Man kan sålunda icke påstå, att Riksbankens verksamhet i denna riktning på något brådstörtadt sätt påskyndats. Nu hafva, så väl vid denna som föregående riksdagar, flera motioner afgifvits rörande inrättandet af Riksbankens afdelningskontor i åtskilliga delar af landet. En af motionärerna, herr Nilsson i Rinkaby, har gått så långt, att han föreslagit inrättandet af 17 afdelningskontor på en gång. Om ett sådant steg kan anses ganska djerft, något som jag viligt erkänner, så tror jag likväl, att man bör fortgå på den väg, man en gång beträddt, allra helst Riksbankens tillgångar sådant medgifva.

En reservant, Herr Lyttkens, har föreslagit inrättande af allenast ett afdelningskontor, nemligen i Jönköping. Bankofullmäktige hafva föreslagit ett dylikt i Sköfde. Jag förstår sannerligen icke detta fullmäktiges utlåtande. Ty, så vidt vidt jag kan finna, står deras utlåtande i strid mot det af dem förslidet år afgifna. Det är visserligen sant, att bankofullmäktige i fjor afstyrkte inrättandet af afdelningskontor, men fullmäktige yttrade likväl att, derest Riksdagen skulle fatta beslut om inrättande deraf, borde afdelningskontor förläggas till Jönköping, Hernösand eller Sundsvall. En af bankofullmäktige förklarade derjemte, att bankkomiténs förslag "hvarken syntes göra nya afdelningskontor mindre behöfliga eller lägga något hinder i vägen för sådana nya kontors inrättande".

Derjemte förklarade fullmäktiges dåvarande ordförande, Grefve Lewenhaupt, att han ansåge, att sex afdelningskontor borde inrättas, två under hvardera af åren 1885, 1886 och 1887. Sedan detta bankofullmäktiges utlåtande afgifvits, har Riksbankens grundfond med anledning af en motion af Herr Wallenberg blifvit höjd från 35 till 40 millioner. En talare på vexjöbanken har redan nämnt, att Riksbanken förslidet år hade så godt om penningar, att fullmäktige ansågo sig böra placera 2,300,000 till en början hos nationalbanken i Köpenhamn och sedan hos en tysk bankfirma mot $2\frac{1}{2}$ procent ränta. Det kan väl icke anses klokt, att staten, som sjelf betalar 4 procent på upplånta penningar, utlånar dem mot $2\frac{1}{2}$ procent. Jag tror, att om dessa penningar användts vid ett eller två afdelningskontor, hade detta varit till fromma för affärsverksamheten i vårt land.

På dessa skäl har jag icke tvekat att inom Utskottet vara med om det nu framlagda förslaget. Hvad förläggandet af afdelningskontoren beträffar, har jag hållit på Jönköping och Sundsvall, dels därför att bankofullmäktige i fjor förordade dessa platser, och ännu mer därför att dessa städer hafva stor handel, industri och lätta kommunikationer. Hvad särskildt Sundsvall beträffar, är denna stad en af vårt lands förnämsta import- och exportorter. Der finnas tre banker, tulluppbörden der uppgår till omkring 800,000 kronor, och staden be-

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

Om inrättan-
de af ytter-
ligare afdel-
ningskontor
af Riks-
banken.
(Forts.)

sökes årligen af cirka 1,400 fartyg. I Medkammaren finnes en bankkari, som tidt och ofta haft anmärkningar att framställa mot Riksbanken, och en af de väsentligaste är, att Riksbanken har för ringa belopp af s. k. internationella fonder. Jag tror man kan säga, att han har rätt häri, så vida man med internationella fonder menar utländska, lätt realisabla statspapper. Jag har emellertid tillstyrkt ett afdelningskontors förläggande till Sundsvall därför att det icke finnes någon stad i vårt land, som har så stor tillgång på utländska valutor. Riksbanken skulle der komma i tillfälle att inköpa utländska vexlar för att dermed möta importvexlarne. Derjemte skulle enligt mitt förmenande Riksbanken i Sundsvall kunna med fördel till de stora sågverken i trakten sprida sina sedlar, hvilket nu för Riksbanken synes vara ganska svårt.

På grund af hvad jag nu yttrat hemställer jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr *Vilh. Carlson* instämde i detta anförande.

Herr *Jonson* i Fröstorps Banko-Utskottets nu föreliggande betänkande går i den rigtning, som jag för min del anser önskvärd, nemligen att så fort som möjligt söka utvidga Riksbankens verksamhet till andra delar af landet än hufvudstaden, och Riksdagen har också slagit in på denna väg för flera år sedan genom att besluta inrättande af afdelningskontor på åtskilliga andra ställen. Detta är något, som jag för min del är särdeles tillfredsstäld med.

Hvad nu angår de väckta motionerna och de ställen, der Banko-Utskottet med anledning deraf föreslagit inrättande af afdelningskontor, kan jag icke i allo gilla Utskottets förslag. Jag anser nemligen, att det varit lämpligt, att Utskottet åtminstone i någon mån yttrat sig om området för de nya afdelningskontorens verksamhet, hvilket nu icke synes af betänkanDET.

Man har här framhållit fördelarne af att förlägga ett Riksbankens afdelningskontor i Jönköping. Jag vill visst icke förneka, att jemväl detta län kan vara i behof af ett sådant kontor, men deremot vill jag icke skrifva under, att ett sådant behof skulle vara påkalladt med fäst afseende endast på den industriella rörelse, som eger rum i Jönköpings stad. Såsom herrarne se, har jag tagit mig friheten att väcka en motion rörande ett sådant kontors inrättande i Skaraborgs län. Om man jemför Jönköpings och Skaraborgs län, så tror jag man skall finna, att det senare länet med sina sex städer har fullkomligt lika stor affärsverksamhet och rörelse som det förra länet med sina tre städer, Jönköping deri inbegripet. Jag tror för öfrigt, att Riksdagen i dylika frågor rörande anläggande af afdelningskontor icke bör taga uteslutande hänsyn till städerna, utan jemväl fästa afseende vid landsbygden, och då man af de statistiska uppgifterna finner, att Skaraborgs län i afseende å folkmängd vida öfverträffar Jönköpings län, så bör det förra vara mera berättigadt att få ett sådant kontor än det senare.

Skulle man möjligen hafva tänkt sig, att de, som bo inom Skara-

borgs län, skulle kunna hafva sin lånerörelse i Jönköping, därför att de båda länen i ett hörn gränsa intill hvarandra, så vågar jag påstå, att detta är en fullkomlig missuppfattning, ty under sådana förhållanden är det bättre att de, som bo inom Skaraborgs län, bibehålla den lånerörelse, som de nu hafva i Göteborg. Detta är jag öfvertygad skulle komma att ega rum, åtminstone hvad beträffar alla dem, som bo i den bästa trakten af Vestergötland, eller den s. k. Vestgötaslätten, för så vidt icke något afdelningskontor förlägges inom länets egna gränser.

Om man jemför Skaraborgs län med jemväl de öfriga länen, inom hvilka man föreslår att anlägga afdelningskontor, så skall man finna, att Skaraborgs län så väl i afseende å folkmängd som jordbruksfastighetens taxeringsvärde är öfverlägset äfven dessa län, och hvad särskildt Vesternorrlands län beträffar, så är det litet i jemförelse med Skaraborgs län. Herr Lyttkens med flere hafva framhållit, att det skulle vara den största angelägenhet att förlägga afdelningskontoren i residensstäder, och detta kan jag ej förneka vara väl betänkt, då nemligen residensstäderna ligga centralt inom sina län, men så väl Jönköpings som Skaraborgs län hafva sina residensstäder i ena hörnet af de respektiva länen.

Hvad min motion beträffar, så föreslog jag kontorets förläggande i Sköfde och icke uti Mariestad af den anledning, att Sköfde ligger mycket centralt i jemförelse med Mariestad, samt att landtbefolkningen har största afsättningen af sina produkter samt den största rörelsen i allmänhet på Sköfde, och enligt min tanke torde icke den tid vara långt aflägsen, då Sköfde blir residensstaden i länet.

Jag ber få fästa Kammarens uppmärksamhet på jemväl en annan omständighet, som gör Sköfde särskildt lämpligt i detta afseende, och det är dels att Karlsborgs fästning ligger ganska nära och är med staden förenad med jernväg och dels äfven att Axevalla lägerplats icke heller är långt derifrån, och till de trupper, som finnas på dessa platser, utgå ofantliga penningssummor.

Jag har därför tänkt mig, att då landtränteriet utanordnar aflöningsmedel och dylikt, så skulle dessa medel kunna utbetalas i afdelningskontoret.

Det förvånar mig icke att Utskottet, sedan det genomläst bankofullmäktiges yttrande i frågan, tagit ett långt saltomortale och, i stället för att föreslå ett afdelningskontor i Sköfde i enlighet med min motion, föreslagit dylika kontor på två andra ställen. Hvad orsaken härtill är, har jag visserligen hört af en bankofullmäktig, men jag anser dock, att Utskottet borde hafva tagit mera hänsyn till hvad som anförts för denna sak.

Emellertid vill jag, medan jag har ordet, anhålla, att proposition framställes särskildt på hvarje punkt, på det Kammaren må komma i tillfälle att bedöma hvarje förslag för sig.

I Första Kammaren har frågan om ett afdelningskontor i Sundsvall blifvit afslagen utan votering, och efter hvad jag hört, så skall frågan om ett dylikt kontor i Jönköping hafva erhållit 22 röster och

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

Om inrättan-
de af ytter-
ligare afdel-
ningskontor
af Riks-
banken.
(Forts.)

i Sköfde 25 röster för sig, samt att dessa två sistnämnda frågor erhöles det största röstetalet för sig inom Medkammaren.

Jag vill nu icke med mitt anförande längre uppehålla Kammarens tid utan inskränker mig endast till att yrka bifall till min motion.

Herr Hammarberg: Det här föreliggande Banko-Utskottets utlåtande har, såsom af detsamma framgår, varit föremål för en remiss från Utskottet till fullmäktige i Riksbanken, som afgifvit utlåtande öfver alla i ämnet väckta motioner. Man måste då förundra sig öfver, att Banko-Utskottet tagit så föga hänsyn till fullmäktiges utlåtande, att det endast högst ofullständigt berört detsamma i betänkanudet. Tack vare en af Banko-Utskottets ledamöter, hafva vi dock fått närmare kännedom om fullmäktiges utlåtande. Mig synes ganska tydligt, att fullmäktige ansett det vara af stor vikt, att vi för närvarande icke få något ytterligare afdelningskontor inrättadt, äfvensom att, om sådant skulle ske, högst ett blefve inrättadt. Mot en sådan åsigt kan jag för min del icke våga uppträda till försvar för de gjorda framställningarna. Skulle jag ändå göra det, skulle det vara till förmån för ett afdelningskontor i Sköfde, ty fullmäktige hafva yttrat, att det skulle kunna vara fördelaktigt, om en afdelning af kontoret i Göteborg förldades till Sköfde, men då Banko-Utskottet, som bör bättre känna denna sak, icke velat instämma med fullmäktige, så vågar jag icke heller yrka bifall dertill. För Banko-Utskottets förslag finnes icke något stöd i fullmäktiges utlåtande. Utskottet har åstadkommit ett verkligt virrvarr i denna sak, hvilket gör att man har svårt att komma till rätta.

En ärad talare här i Kammarerna har behagat kalla Utskottets förslag ett missfoster, men deri vill jag dock icke instämma. Vice ordföranden i Banko-Utskottet har för sin del hufvudsakligen instämt i hvad fullmäktige anfört, och jag har funnit hans yttrande vara särdeles väl grundadt, hvadan jag kommer att i mitt yrkande stå ganska nära hvad han anfört och yrkat.

Sedan har en annan talare yrkat på hvad *han* föreslagit. Detta är icke att undra på. Men då fullmäktige så allvarligt framhållit viktigen af att icke gå brådstörtadt till väga, torde detta vara att beakta. Fullmäktige hafva uppgifvit, att de redan inrättade sex afdelningskontoren hafva för sin verksamhet gjort anspråk på öfver 29,000,000 kronor, äfvensom att det vore skäl förmoda, att de inom kort skulle komma med ytterligare anspråk. Då det är af vikt, att Riksbanken icke får sina tillgångar splittrade, måste jag yrka afslag å så väl Utskottets förslag som ock alla i ämnet väckta motioner.

Herr Gumælius: Jag kan icke riktigt instämma med den senaste ärade talaren, men skilnaden i våra åsikter är icke större än mellan hans och den åsigt, Banko-Utskottets vice ordförande, med hvilken han sade sig i det närmaste instämma, yttrat. Den ärade talaren förklarade att, efter hvad han tyckte sig finna, Banko-Utskottet i fullmäktiges utlåtande saknade hvarje stöd för sin åsigt. Jag tror emellertid att, om man ser på de af fullmäktige afgifna utlåtanden i

denna fråga, d. v. s. icke allenast på det, som nu föreligger, utan äfven på deras vid föregående tillfälle afgifna utlåtande i samma sak, man skall finna ett stöd hos bankofullmäktige, hvilkas åsichter härutinnan vexlat. Jag återkommer snart härtill.

Herrarne torde hafva sett, att det i tidningar förekommit uppsatser i bankfrågor, ett eller annat hundratal gånger under de senaste tio åren, alla utgångna från samma hufvud, om än icke alltid skrifna af samma hand, och de visa stor sakkännedom och lifligt intresse för dessa frågor. Författaren är anonym, ehuru han i ett 13-tal tidningar under denna tid öppet talat under halfslutet visir, ofta med personliga angrepp mot riksdagsmän, som antagas vara vänligt sinnade mot Riksbanken. I dessa uppsatser förekomma åtskilliga yttranden derom, att Riksbanken i sjelfva verket vore en landtmannamajoritetens bank, der flertalet i denna Kammare beslutade o. s. v. Det är verkligen rätt egendomligt att se dessa påståenden nu under Riksdagen upprepade vecka efter vecka och jemföra dem med verkliga förhållandena. Under en längre tid har inom Andra Kammaren den meningen gjort sig gällande, att Riksbankens verksamhet borde utvidgas medelst anläggande af afdelningskontor. En majoritet inom Första Kammaren, understödd af en minoritet i denna Kammare, satte sig deremot. Motståndarne till denna mening yttrade, då det gälde sakens undauskjutande, att först borde föreligga en utarbetad plan i afseende å platser och verksamhetsområden för de särskilda afdelningskontoren, innan inrättande af nya kontor beslötes. Sistlidne riksdag väcktes åtskilliga motioner om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken, och inom Banko-Utskottet, der flere medlemmar voro allvarsamt betänkte på att föreslå Riksdagen att inrätta några nya afdelningskontor, föll man den gången undan för den från flera håll uttalade meningen, att man borde afvakta uppgörandet från bankofullmäktiges sida af en sådan plan, som här ofvan nämnts. Banko-Utskottet föreslog därför Riksdagen att aflåta en skrifvelse till fullmäktige med anmodan att till innevarande Riksdag inkomma med en utredning i frågan. Detta förslag bifölls af denna Kammare, men inom Första Kammaren, der man hade anledning att antaga, att förslaget gerna skulle godkännas, eftersom det ju varit den Kammaren, som starkast yrkat på en utredning uti ifrågasvarande hänseende, just i den Kammaren föll förslaget. Det sades väl inom Utskottet och, såsom jag tror, i båda Kamrarne, att bankofullmäktige nog skulle göra utredningen af sig sjelfva utan någon påstötning från Riksdagens sida. Men huru hafva fullmäktige nu gjort? Ingen utredning har inkommit. Det återstod således icke för detta års Utskott annat än att sjelf taga initiativet, och der vid lag hade Utskottet icke någon synnerligt stor risk, då bankofullmäktige, som i fjor yttrade sig i frågan, sagt, att de två kontor, som då vore i fråga att inrättas, borde förläggas »å orter, der, så vidt nu kan förutses, sådana kontor under alla förhållanden kunna inrättas utan att störande inverka på eller försvåra en allmän plans uppgörande», i hvilket afseende fullmäktige då såsom företrädesvis lämpliga platser framhöllo Jönköping och Hernösand eller Sundsvall. Banko-Utskottet från förra

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

Om inrättan-
de af ytter-
ligare afdel-
ningskontor
af Riks-
banken.
(Forts.)

året kunde icke drömma om, att fullmäktige i år skulle komma till ett helt annat resultat. Men emellertid står Utskottet, såsom jag förut antydt, ingalunda utan stöd af bankofullmäktige, då Utskottet just föreslagit inrättande af Riksbankens afdelningskontor på två af de tre platser, som fullmäktige förordade i fjor såsom i första och andra rummet lämpliga.

Jag får likväl bekänna, Herr Talman, att jag inom Utskottet var tveksam i frågan, huru vida man skulle tillstyrka inrättande af nya afdelningskontor eller icke, och i förra fallet huru vida man skulle föreslå ett eller två kontor. Jag slutade med att vara af Utskottets mening. De skäl, som gjorde mig tveksam, voro emellertid icke de skäl, som anförts hufvudsakligen från bankofullmäktiges sida och af föregående talaren, nemligen att Riksbankens tillgångar voro af de nuvarande afdelningskontoren så hårdt anlitade, att dessa kontor innehade omkring 21 millioner kronor i ordinarie anslag för lånerörelsens bedrivande och derutöfver tillfälliga förstärkningar, så att inalles mellan 29 och 30 millioner af Riksbankens medel nu äro bundna hos afdelningskontoren, hvadan ökande af deras antal skulle innebära vådor för Riksbanken. Men jag tror ej på dessa vådor, om, nota bene, arbetet vid afdelningskontoren drefves på ett, såsom bankofullmäktige säga, fullt bankmessigt och ändamålsenligt sätt. Jag befarar, att man måste medgifva, att arbetet vid afdelningskontoren nu icke är fullt bankmessigt och ändamålsenligt, och hänvisar herrarne i detta afseende till Banko-Utskottets Memorial N:o 2 vid innevarande riksdag om ansvarsfrihet för Riksbankens fullmäktige, der herrarne skola finna åtskilliga siffror om de särskilda kontorens verksamhet. Sammanräknar man de på upp- och afskrifning minst innestående belopp — i fråga om upp- och afskrifning bör man ju hålla sig till de under året minst innestående beloppen, hvilka möjligen kunna anses påräkneliga för rörelsen — så finner man, att dessa belopp vid alla 6 afdelningskontoren tillsammans utgöra endast 167,000 kronor. Med afseende å de på deposition insatta medlen är förhållandet sålunda, att vid de 6 kontoren funnos innestående 986,000 kronor högst och 477,000 kronor minst. Bland dessa kontor finnas dock sådana stora kontor, som de i städerna Göteborg och Malmö. Här af kan man finna, huru eländigt liten denna rörelse är — ja, man kan säga, att »afdelningskontoren» egentligen icke drifva någon inlåningsrörelse utan blott verka såsom de forna »lånekontoren», såsom enbart utlåningsombud.

Gifvet är, att för en bankrörelse, som, med sin väldiga grundfond, sina betydliga reserverade medel och sin stora sedelutgifningsrätt, ändock ej har större till utlåning användbara tillgångar, än som nu är fallet, det kan vara vanskligt att inrätta flera afdelningskontor. Det är under sådan förutsättning, som bankofullmäktige säga, att man icke kan tillhandahålla nya kontor tillräckliga förlag, utan att hufvudkontorets rörelse reduceras till ett minimum. Men hvad bevisar väl detta, äfvensom den omständigheten, som bankofullmäktige vidare påpeka, eller att dessa afdelningskontor med sina till en början små förlag sedermera komma med allt större och större anspråk på sådana?

Jo, det bevisar, enligt mitt förmenande, att de nya afdelningskontoren göra sina orter ett helt annat och större gagn, än hufvudkontoret kan göra det stora antal län, det har att betjena. Det är, i parentes sagdt, nästan sorglustigt att se, huru bankofullmäktige, då de motivera sin vilkorliga framställning om ett nytt afdelningskontor i Sköfde, påpeka nödvändigheten att afskilja Skaraborgs län från det vidlyftiga distrikt af icke mindre än fyra län, som Göteborgs afdelningskontor omfattar, men icke desto mindre tycka, att det ej går an att utbryta nya afdelningsdistrikt ur hufvudkontoret, som dock har tre gånger större område att betjena än afdelningskontoret i Göteborg, ja, som omfattar mer än hälften af landets areal och öfver hälften af landets hela fastighetsvärde. Det vore väl dock skäl att företrädesvis minska just på detta ofantliga område, som är alldeles för stort, att hufvudkontoret skall kunna omfatta detsamma med den sakkäunedom, som vederbör.

I bankkomiténs förslag förekommer en antydning om bankkontor af en helt annan form och af en helt annan arbetsutsträckning, än de nu befintliga hafva; och särskildt har rättigheten för dem till rediskontering framhållits såsom ett sätt att göra arbetet vid dem mindre tidsödande och mindre detaljeradt. Det är möjligt, att riksbankrörelsen bör reformeras i den riktningen, och då medger jag, att ej flera kontor af den nuvarande vidlyftiga och fasta sorten torde böra inrättas.

Men vill man åter medge, att Riksbanken liksom andra banker skall besörja både ut- och inlåningsrörelse, då kan också Riksbanken, liksom andra sedelutgivande banker, öppna flera afdelningskontor. Och man bör, ju förr dess hellre, göra sig klart, hurudana kontor — enkla utlåningskontor eller dubbelsidigt verkande, in- och utlånings, mer eller mindre fasta — Riksbanken bör hafva. Det är rätt egendomligt att se, att, då äfven bankofullmäktige nu icke vilja taga något steg för flera bankkontors inrättande, bankofullmäktige likväl visa benägenhet att taga rätt allvarsamma steg för att fastläsa befintliga afdelningskontor och dermed ett system, som antingen bör utvecklas eller öfvergifvas. Jag tror det icke kan vara alldeles oberättigadt af mig att omnämna ett förslag af bankofullmäktige, hvilket vi i år förehaft inom Banko-Utskottet men hvilket icke kommer in till Kamrarne, emedan Utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka detsamma. Det är ett förslag om nybyggnad till ett afdelningskontor, hvarför — jemte inredningen och tomtvärdet lågt beräknadt — kostnaden skulle uppgå till mer än $\frac{1}{4}$ million kronor, för hvilken summa skulle fås en så präktig lokal, att man mycket väl skulle kunna tänka sig, att det här gälde en betydande och fullständig bankrörelse, omfattande icke endast utlåningsutan äfven inlåningsrörelse. Men är detta fullmäktiges åsigt, då kan Riksbanken nog inrätta många flera kontor.

Jag har varit tveksam äfven i en annan punkt, i fråga om plats för det andra bankkontoret, som — i fall man bestämmer sig för två — skulle inrättas jemte afdelningskontoret i Jönköping, om hvilket majoriteten i Utskottet enade sig, nemligen huru vida Hernösand eller Sundsvall skulle vara lämpligaste platsen därför. Jag har för min del lutat mycket till den motion, som går ut på, att afdelningskontor från

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

Om inrättan-
de af ytter-
ligare afdel-
ningskontor
af Riks-
banken.
(Forts.)

Riksbanken, så vidt möjligt vore, skulle inrättas i alla residensstäder och detta just af de skäl, som en föregående talare anført, och skulle derfor också, såsom naturligt är, helst hafva sett, om det andra afdelningskontoret föreslagits att förläggas till Hernösand. Sedan emellertid Utskottet nu föreslagit Sundsvall (jemte Jönköping), skall jag likväl icke strängt hålla på afdelningskontorets förläggande till Hernösand, utan skall för min del hemställas om bifall till hvad Utskottet sålunda föreslagit.

Bland de skäl, som anförts till förmån för inrättandet af nya afdelningskontor från Riksbanken, är tvifvels utan ett af de viktigaste, att rättvisan kräver, att icke endast några få orter erhålla sådana afdelningskontor, utan att denna förmån utsträcker till ju flera desto bättre. I allmänhet nedsättes räntan och underlättas penningrörelsen på de orter, dit sådana afdelningskontor förläggas, och jag tror, att flere af oss här i Kammaren hafva kännedom om platser, der räntan efter afdelningskontors inrättande nedgått med ett par procent och kanske ännu mera. — Om detta är en så stor fördel, fordrar rättvisan att samma fördel beredes äfven andra orter, i händelse det kan ske utan olägenhet för Riksbanken.

Då det för ett par år sedan och senast i fjor väcktes motioner om inrättandet af dylika afdelningskontor, var ett af de viktigaste skälen för afstyrkande, att Riksbanken lemnat och ännu hade utestående hos privatbankerna betydliga sedelkreditiv i följd af femkronornas indragande. Sedan Riksbanken nu fullständigt återfått dessa medel, och dess grundfond numera blifvit så betydligt stärkt, må man väl säga, att om Riksbanken för ett par år sedan kunde reda sig med de afdelningskontor, den redan då hade i landsorten, så borde den nu lika bra kunna reda sig med några till, ty så mycket har onekligen Riksbankens kraft vuxit under de senaste åren.

Det hufvudsakligaste skälet, som bestämde mig att rösta för inrättandet af ännu två nya riksbankskontor, var att, om detta godkändes, det skulle utgöra en tillräckligt allvarlig erinran till Herrar Bankofullmäktige att nu omsider uppgöra en fullständig plan, icke endast huru vida vi skola inrätta flera afdelningskontor och hvilka, utan också för det sätt, hvarpå dessa skola arbeta och huru de lämpligast böra skötas, i ena fallet för att tilldraga sig de medel, som behövas, och i andra fallet för att passa in i helt andra bankordningar. Emellertid får jag för närvarande anhålla om bifall till Banko-Utskottets föreliggande förslag.

Häruti instämde Herr *Nilsson* i Råby.

Herr *Johansson* från Stockholm: Då det är första gången jag haft äran tillhöra ett ständigt Utskott och deltaga i dess arbeten, och detta till på köpet i Banko-Utskottets, der man rör sig med hundratal millioner — en rörelse som jag alltid hittills varit främmande för, — må det icke förtänkas mig, om jag gent emot de gamla veteranerna i Banko-Utskottet — hvilka synas ganska lätt röra sig med dessa summer — iakttagit en temligen passiv hållning, d. v. s. att jag föga

deltagit i debatten, något som också icke varit af nöden, ty om också tre fjerdedelar af det antal ledamöter, som Andra Kammaren insatt i detta Utskott, inclusive min ringa person, icke synnerligen mycket ytttrat sig, så kan jag försäkra Kammaren, att den fjerde fjerdedelen genom den andel den tillfört diskussionen representerat Kammaren på ett synnerligen värdigt sätt. Jag har dock varit närvarande vid alla sammanträdena och efter min fattningsgåfva satt mig in i frågorna och bildat mitt omdöme för att kunna afgifva min röst.

Att den nu föreliggande frågan, om ett eller två bankkontor skola inrättas, icke för närvarande vinner Riksdagens bifall är att förutse, dels genom de många reservationerna från Första Kammaren och dels deraf, att vi i denna Kammare hafva Banko-Utskottets vice ordförande emot oss med hänsyn till det ena kontoret. Han har sagt, att han vill gå i den riktning, att kontor borde inrättas i residensstäderna, därför att Banko-Utskottet föreslagit sådana. Men förra året föreslogo bankofullmäktige Sundsvall och i år Sköfde; de äro dock icke residensstäder.

Hvad nu klandret mot Sundsvall beträffar, gent mot Hernösand, så får jag såsom en gammal förtrogen med Sundsvall och dess affärlif bekänna, att det icke är blott trävarurörelse, som der drifves, utan är der den största handel i hela Norrland, och detta i alla artiklar, alla brancher. De store köpmännen exportera sina artiklar lika så väl norr- som söderut. Detta har för mig varit bestämmande, då jag anslutit mig till deras mening, som ansett kontoret böra inrättas i den största staden i Norrland, men icke skulle jag vidare hålla derpå, om bestämmandet af Hernösand hade utsigt att vinna flertalets bifall.

Här har någon yrkat på, att i händelse två afdelningskontor nu skulle vinna Riksdagens bifall, borde det ena förläggas till Jönköping och det andra till Kalmar. Jag vet väl, att det finnes tre residensstäder i Småland, men såsom smålänning har jag alltid betraktat Småland såsom en enhet, och jag tror att det vore farligt att förlägga tre afdelningskontor i detta Småland, då många nog äro afundsjuka ändå på grund af den tur, som man påstår att smålänningen har. Således: så gerna jag än skulle vilja instämma med kalmarlänsrepresentanten, anser jag icke tillräckliga skäl dertill förefinnas.

Hvad Jönköping beträffar, är det från många håll upplyst, att denna stad med omnejd drifver en mycket stor rörelse. I fråga åter om Sköfde är det icke föreslaget af bankofullmäktige, att något nytt kontor der skulle inrättas, ty det heter tydligen, att det endast skulle blifva en filial af afdelningskontoret i Göteborg, hvadan man kan säga, att bankofullmäktige i år icke dit föreslagit något nytt afdelningskontor. Men denna fråga förelåg helt annorlunda och med helt andra utsigter, när bankofullmäktige begynte sina arbeten, än nu. Ty då hade man ganska god förhoppning om att denna andra stora bankfråga, om indragning af de enskilda bankernas tiokronesedlar, skulle röna ett bättre öde än hvad nu varit händelsen. Man kunde vara berättigad att hysa en ända till visshet gående förhoppning härom, då man tänkte sig, att man hade icke mindre än 35 motionärer från denna Kammare, motsvarande en sjettedel af Kammarens hela ledamotsantal och bestående

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

Om inrättan-
de af ytter-
ligare afdel-
ningskontor
af Riks-
banken.
(Forts.)

af namn, hvilkas bärare helt säkert vetat både hvad för dem sjelfva och för kommittenterna och landet i öfrigt vore nyttigt och gagneligt.

Men bankofullmäktige hafva nu icke funnit sig kunna tillstyrka indragningens försiggående på den korta tid, som motionärerna önskat. Dessa ville att indragningen skulle vidtaga från och med 1886, under det bankofullmäktige deremot ansågo, att den borde fortgå successivt till 1888 års slut eller när den nu löpande oktrotjiden ginge till ända.

Om allt detta hade man bättre förhoppning, än hvad som kommit det till del inom Utskottet, och hade det blifvit så, att dessa förhoppningar gått i fullbordan, så hade väl varit naturligt, att det blifvit bättre att börja så småningom med dessa afdelningskontors inrättande än att just i samma stund som den sista privatbankstian upphört att existera komma och säga: nu måste vi hafva riksbanksafdelningskontor både här och der; ty det är gifvet, att på samma gång dessa tior indragas, komma också en stor mängd af privatbankkontoren att indragas, och hvarmed skulle de väl ersättas, om icke med afdelningskontor af Riksbanken.

Jag vill nu icke yttra mig om *hvar* de skulle förläggas dessa afdelningskontor, om i betydelselösa residensstäder eller i betydelsefulla affärsstäder; men jag vill hafva anført dessa tankar till protokollet och yrkar för närvarande bifall till Utskottets hemställan.

Herr *And. Hansson* instämde i detta yttrande.

Herr Pettersson i Alfvesta: Jag har redan vid 1859 års riksdag väckt motion om att ett länekontor från Riksbanken skulle finnas i hvarje residensstad och jag anser icke att någon med skäl bör kunna sätta sig emot ett sådant förslag, med mindre än att han är lottegarare i en enskild bankinrättning och sålunda vill förtjena på hela landets bekostnad.

Jag yrkar bifall till det af Utskottet föreslagna afdelningskontoret i Jönköping.

Herr Lyttkens: Jag har begärt ordet för att vederlägga ett par saker, som jag icke ansett böra lemnas utan gensaga. Jag vill visst icke taga komiténs förslag i alla dess delar i försvar, men jag anser dock, att innan man uppträder emot komitén, bör man hafva reda på hvad den sagt. Komitén har aldrig sagt, att Kongl. Maj:t skulle få rättighet att tillsätta tre ledamöter och ordförande i bankofullmäktige, utan endast att Kongl. Maj:t skulle få tillsätta ordförande. Komitén har dessutom aldrig yttrat sig i den riktning, Herr Danielson påstått, utan i en helt annan. Det är ännu en sak jag vill bemöta och för hvilken jag egentligen begärde ordet, nemligen då Herr Sjö uttalade som en förebräelse mot bankofullmäktige, som Riksdagen tillsatt, därför att de utlånat penningar till utlandet emot $2\frac{1}{2}$ procent, hvilka penningar bättre enligt hans förmenande kunna användas till inrättande af afdelningskontor inom landet, och sade att det vore bättre, att med dessa medel inom landet inrätta flera bankkontor än att låna ut penningarna till utlandet.

Herr Sjö, som inom Utskottet uttalade samma åsigt, fick under öfverläggningen inom Utskottet fullkomlig upplysning om huru dermed förhöll sig och hvad ändamålet är med det guld, som placeras hos utländska banker och firmor. Detta är nemligen sådant guld eller valuta, som Riksbanken måste hafva placeradt på utländsk ort för vaxelrörelsens bedrifvande. Det är nemligen oundvikligen nödvändigt i och för bankens vaxelrörelse, att banken har medel så placerade, och att i stället för att låta guldet ligga räntelöst här i landet är det bättre att insätta det hos stora handelshus eller bankirfirmor i utlandet, stundom mot ränta, som vanligen är en procent eller en och en half procent under den allmänna räntan, ehuru äfven i bland icke någon ränta alls eller högst obetydlig erhålles.

Riksdagens sålunda placerade guld får enligt bankoreglementet inberäknas i den metalliska kassan, på hvilken banken har sedelutgifningsrätt, och gör således i detta hänseende samma nytta, som om det låg räntelöst förvaradt i bankens kassahalf; storleken af dess belopp är varierande, och ju bättre vår affärsställning gent emot utlandet är, desto större äro de utländska behållningarne och desto bättre både för landet och banken.

Riksbanken har sålunda ibland ända till 10,000,000 kronor utstående räntelösa, dels hos Herrar Rotschild i London och i Paris, hos firman Hambro & Son i London, i Nordtyska banken i Hamburg, i Norges bank i Kristiania, och i banker i Köpenhamn med flera ställen och platser, der våra affärsmän bedrifva sin vaxelrörelse. Den princip, som dervid följes, är så fullkomligt riktig, att det vore högst orätt att klandra Riksbankens styrelse dertför; ty snarare borde banken klandras, om den handlade annorlunda. Jag för min del finner det vara högst besynnerligt, att man velat klandra Riksbankens styrelse i förenämnda afseende och jag har ansett mig böra vederlägga dessa två anmärkningar, som blifvit framställda, på det att man icke skulle tro, att Riksbankens fullmäktige handlat oklokt och oförståndigt.

Det händer jemväl i bland, att bankerna i Köpenhamn finna med sin fördel förenligt att insätta guld här i Sverige, när vaxelrörelsens gång så fordrar och betingar.

Under öfverläggningen har man mycket talat om att Sundsvall skulle vara en ort med så mycken handelsrörelse, att inrättande af ett Riksbankens afdelningskontor derstädes, särskildt för den utländska vaxelrörelsen, vore af behofvet påkalladt. För min del tror jag, att om man förlade ett afdelningskontor i Hernösand, så skulle Sundsvalls vaxelrörelse lika väl draga sig till den staden. Der finnas stora så väl fabriks- som handelsfirmor i södra Sverige, som bedrifva en ofantligt omfattande utländsk vaxelrörelse och hvilka draga denna vaxelrörelse hit, emedan Riksbanken bättre än andra bankinrättningar tillgodoser denna vaxelrörelse, och då måtte väl Sundsvalls vaxelrörelse kunna hitta vägen till Riksbankens afdelningskontor, i fall detta förlägges i Hernösand.

Anledningen, hvarför jag skulle vilja hafva afdelningskontorens förlagda till residensstäderna, är, som jag redan nämnt, den, att i ty fall de skatter, som uppbäras af folket, skulle kunna genast insättas på afdelningskontoret och sålunda genast komma till nytta, i stället

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor i af Riksbanken.
(Forts.)

*Om inrättan-
de af ytter-
ligare afdel-
ningskontor
af Riks-
banken.*
(Forts.)

för att såsom nu sker under lång tid ligga obegagnade i ränterierna för att derifrån öfverlemnas till Statskontoret och sedermera, i fall stora öfverskott förefinnas, genom Riksgäldskontorets försorg göras räntebärande. Om man kunde komma derhän, att alla statens utbetalningar komme att verkställas genom bankanvisningar, så vunnes dermed en ofantligt stor fördel. Detta låter sig emellertid icke göra, med mindre än att i hvarje residensstad förläggas ett afdelningskontor af Riksbanken. Dessutom skulle vi derigenom i framtiden kunna komma derhän, att landtränterierna blefve alldeles öfverflödiga och statsmedlen behöfde icke såsom nu ligga räntelösa. Af alla dessa anledningar delar jag fullkomligt den af Herr Anders Nilsson i Rinkaby uttalade åsigt. Dertill kommer, att afståndet inom de särskilda orterna till residensstaden icke är större, än att bankrörelsen mycket väl kan draga sig dit och der bedrivas.

Hvad angår yttrandet att det hittills gått så långsamt med inrättande af afdelningskontor, så är detta riktigt beträffande årtiondena närmast före det nya statsskicket, och man har efter dettas införande aldrig dervid gått så fort till väga, att man upprättat ett afdelningskontor hvarje år, ännu mindre två om året. Nu vill man hafva två åt gången. Jag tror emellertid, att man får ha den tillit till dem, som Riksdagen utsett till sina förtroendemän, att, när de hafva sagt, att det vore mindre rådligt att nu på en gång inrätta två afdelningskontor, man icke bör lemna detta uttalande utan afseende. För min del vill jag icke i denna sak motsätta mig en åsigt, som hyses af personer, hvilka väl äro de mest kompetente att bedöma den. Jag är med om att efter hand inrätta flera afdelningskontor, men jag vill icke, i synnerhet under en tid, sådan som den vi nu lefva i, hafva på mitt samvete att hafva medverkat till, att Riksbanken kunde råka i förlägenhet. Jag skall således instämma uti bankofullmäktiges utlåtande om att i år möjligen högst ett kontor kan inrättas, churu jag är af olika tanke med dem i fråga om platsen, der ett nytt afdelningskontor lämpligast borde inrättas.

Herr Sandwall: Då det förut vid riksdagarne varit fråga om inrättande af ett afdelningskontor i Jönköping, har jag icke yttrat mig i frågan, hufvudsakligen därför att jag ansett, att de der redan förut befintliga bankiurrättningarne fyllt ortens behof. Nu deromt, då frågan om indragning af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt är mycket starkt å bane, ställer sig naturligtvis saken helt annorlunda. Jag anser nemligen, att, om en sådan åtgärd vidtoges, de enskilda bankerna skulle få svårt att fullgöra alla de lånetransaktioner, som man fordrar af dessa, och på den grund anser jag ett afdelningskontor af Riksbanken i Jönköping vara behöfligt. Jag har ingenting emot att äfven i andra städer, såsom Karlstad, Sköfde, Hernösand och Kalmar, afdelningskontor sedermera och i den mån förhållandena medgifva inrättas.

Emellertid förvänar det mig, att bankofullmäktige föreslagit Sköfde såsom den plats, der ett nytt afdelningskontor först bör inrättas, då ju denna stad icke har mer än 3,700 invånare, under det att Jönköpings befolkning utgöres af omkring 20,000 personer. I Jönköping,

likasom i orten omkring, finnas dessutom en mängd industriella inrättningar, och om ett afdelningskontor skall hafva utsigt att kunna lemna någon behållning, måste det väl förläggas i ett samhälle, der en mera betydande penningomsättning eger rum. Sundsvall är, såsom vi alla veta, en plats, der en liflig trafik är rådande och penningomsättningen har en stor omfattning, men då icke mer än en talare från Norrland yttrat sig om ett afdelningskontors förläggande dit och dervid yttrade sig deremot, finner jag icke skäl att denna gång förorda något sådant, utan jag vill helst instämma med Herr Lyttkens, då jag anser att det lämpligaste vore att nu besluta inrättande af ett afdelningskontor i Jönköping och sedermera taga under ompröfning, huru vida sådana kunna vara behöfliga äfven på andra platser. Hvad särskildt Sundsvall beträffar, undrar jag icke så mycket på att man icke så ifrigt påyrkar förläggande af ett afdelningskontor dit, då man vet att der finnas, utom sparbanken, fem andra banker, nemligen Sundsvalls enskilda bank, Sundsvalls handelsbank, Sundsvalls folkbank, Kreditaktiebolaget i Sundsvall och Medelpads folkbank.

Man har talat om att lokala förhållanden skulle lägga hinder i vägen för inrättande af ett afdelningskontor i Jönköping. Jag kan icke förstå, hvilka dessa lokala förhållanden skulle vara, om icke svårigheten att få lämplig lokal. Men om detta är meningen, så är den alldeles ogrundad, emedan der finnas flera väl belägna lokaler att få när som helst.

Då emellertid flere talare anmält sig till erhållande af ordet, skall jag icke vidare upptaga Kammararens tid, utan ber endast att få instämma med Herr Lyttkens.

Som tiden var långt framskriden, samt ännu åtskillige talare anmält sig till yttrandes afgifvande, afbröts nu öfverläggningen för att fortsättas kl. 7 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)